

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0122-з-дн
спеціальності: 012 «Дошкільна освіта»
освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта»
Т. І. Григорьєва

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової
освіти, к. п. н. _____ Л. М. Шульга

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та
початкової освіти, к. п. н. _____ Ю. Є. Зубцова

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 012 «Дошкільна освіта»
Освітньо-професійна програма «Дошкільна освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Григорьєвій Тетяні Іванівні

- 1. Тема роботи: «Розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами проєктної діяльності»**
керівник роботи Шульга Людмила Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
затверджені наказом ЗНУ від «26» вересня 2023 року № 1504-с
- 2. Строк подання студентом роботи 20 лютого 2024 р.**
- 3. Вихідні дані до роботи:** матеріали педагогічної практики, курсових робіт
- 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):** проаналізувати сутність ключових понять дослідження; з'ясувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці сучасної дошкільної освіти; теоретично обґрунтувати модель реалізації педагогічних умов формування розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку і методика організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.
- 5. Перелік графічного матеріалу:** 2 таблиці з результатами дослідження, 6 рисунків.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Шульга Л.М.	02.03.23 р.	06.04.23 р.
Розділ 1	Шульга Л.М..	06.04.23 р.	08.06.23 р.
Розділ 2	Шульга Л.М.	08.06.23 р.	06.09.23 р.
Висновки	Шульга Л.М.	06.09.23 р.	19.10.23 р.

7. Дата видачі завдання: 02.03.23 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збір та систематизація матеріалу	лютий	виконано
2.	Написання вступу	березень	виконано
3.	Написання першого розділу	квітень-травень	виконано
4.	Написання другого розділу	вересень	виконано
5.	Написання висновків	листопад	виконано
6.	Оформлення роботи, рецензування	січень	виконано
7.	Захист	березень	

Студент _____ Григор'єва Т. І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Шульга Л. М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Турбар Т. В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 50 с., 2 таблиці, 6 рисунків, 41 джерело.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та надати рекомендації щодо використання засобів проєктної діяльності в процесі розвитку пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – процес розвитку пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – засоби проєктної діяльності, спрямовані на розвиток пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку.

Відповідно до визначених завдань було використано такі методи дослідження: теоретичні: індукції та дедукції (для формування та перевірки гіпотези), аналіз та узагальнення джерел обраного напрямку дослідження; емпіричні: спостереження, індивідуальні та групові бесіди. У процесі дослідження, з метою визначення стану пізнавальної активності, використовувались такі психодіагностичні методики

Теоретичне значення дослідження полягає в системному аналізі та висвітленні ключових аспектів використання проєктної діяльності як ефективного інструменту для стимулювання пізнавальних здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані дані дослідження і розроблені рекомендації щодо використання засобів проєктної діяльності можуть бути використані в практиці роботи дошкільних установ з метою розвитку пізнавального інтересу.

Галузь використання: заклади освіти.

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА, ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ, СТАРШИЙ ДОШКІЛЬНИЙ ВІК, ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ, КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК

SUMMARY

Hryhorieva T. I. Development of Cognitive Activity of Older Preschool Children by Means of Project Activities

The qualification work consists of an introduction, 2 parts, findings, a list of references (41 items, 2 of foreign origin).

The purpose of the study is to theoretically substantiate and provide recommendations regarding the use of means of project activity in the process of developing cognitive interest in older preschool children.

The object of research is the process of developing cognitive interest in children of older preschool age.

The subject of the study is the means of project activities aimed at developing the cognitive interest of children of older preschool age.

To achieve this aim, the following objectives are set:

- 1) to determine the main regularities of the development of the cognitive activity of the individual, its structure;
- 2) to outline the physiological and psychological features of the cognitive activity of preschool children;
- 3) to find out the meaning and features of means of project activities for preschool children;
- 4) to determine the pedagogical conditions for the formation of cognitive activity in children of older preschool age;
- 5) to provide recommendations on the organization of psychological and pedagogical conditions for the development of the cognitive interest of children of older preschool age by means of project activities.

Chapter 1 “Theoretical foundations of developing cognitive activity in preschool children” delves into the theoretical underpinnings of fostering cognitive activity in preschool children. The section begins by exploring the fundamental patterns that govern the development of cognitive activity in individuals, shedding light on its

intricate structure. It then proceeds to examine the physiological and psychological nuances that influence cognitive activity in children of preschool age. The chapter further investigates the practical application of project-based activities in working with preschool children. This entails an in-depth analysis of how project-based methods can be effectively employed to stimulate and enhance cognitive engagement in this specific age group. Through a comprehensive exploration of these theoretical foundations, the chapter aims to provide valuable insights into the developmental aspects and strategies for fostering cognitive activity in preschool children.

In the Chapter 2 “Practical Principles of Fostering Cognitive Interest in Preschool Children Through Project-Based Activities” we delve into the practical aspects of cultivating cognitive interest in preschool children, focusing on the utilization of project-based activities. The discussion begins with an exploration of the fundamental principles that underlie project-based activities in the context of preschool-aged children. This section aims to provide a comprehensive understanding of the guiding principles that contribute to the effectiveness of project-based approaches in fostering cognitive interest.

Moving forward, the chapter addresses the organizational aspects of implementing project-based activities. This includes the strategic organization of space and the provision of material and technical resources essential for the successful execution of project-based endeavors in the preschool environment. By examining these practical considerations, the chapter aims to offer valuable insights and guidelines for educators and practitioners seeking to implement project-based activities as a means of enhancing cognitive interest in children of preschool age.

Key words: preschool education, cognitive activity, senior preschool age, project activity, cognitive development.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
Розділ 1. Теоритичні основи формування пізнавальної активності у дітей дошкільного віку	11
1.1 Основні закономірності розвитку пізнавальної активності особистості, її структура.....	11
1.2. Фізіологічні і психологічні особливості пізнавальної активності дітей дошкільного віку.....	14
1.3. Використання засобів проєктної діяльності в роботі з дітьми дошкільного віку	21
Розділ 2. Практичні засади формування пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку засобами проєктної діяльності	26
2.1. Основні принципи проєктної діяльності в дошкільному віці.....	26
2.2. Організація простору та матеріально-технічне забезпечення для проєктної діяльності.....	36
2.3 Методичні підходи та інструменти оцінювання пізнавального інтересу	43
Висновки.....	57
Список використаних джерел	59

ВСТУП

У системі дошкільної освіти надається перевага методам та формам, спрямованим на розвиток ранніх навичок узагальнення, міркувань і абстрагування у дітей. Одним з ключових методів є проведення досліджень та експериментів. Знаходження в дошкільному навчальному закладі має сприяти саморозвитку та самореалізації дітей, підтримувати дослідницьку діяльність та сприяти розвитку їхньої ініціативи. Сучасні видатні вчені неодноразово підкреслюють визначальну роль дошкільного віку у формуванні пізнавальних умінь. Психічні якості, сформовані на цьому етапі, є стійкими та зберігають свої основні характеристики протягом багатьох років. При цьому здійснюється врахування вікових та індивідуальних особливостей. Експерти в галузі психології наголошують на тому, що навчальний процес для дитини повинен відповідати її психологічному розвитку, ґрунтуватися на знанні та ефективному використанні психологічних зразків особистості відповідно до конкретного вікового етапу.

Діти старшого дошкільного віку перебувають у періоді інтенсивного розвитку, де вони активно досліджують світ та апробують нові знання. У цьому віці виявляється надзвичайна цікавість дитини до довкілля, а її пізнавальна активність стає важливим чинником у формуванні креативного мислення та навичок самостійної роботи. Використання проєктної діяльності в дошкільному закладі є ефективним методом стимулювання та розвитку пізнавальних здібностей дітей цього віку. Цей педагогічний підхід враховує індивідуальні особливості кожної дитини, сприяючи не лише процесу навчання, але і розвитку творчих та дослідницьких навичок.

Проблема розвитку пізнавального інтересу є найважливішою в наш час. Щоб навчання і виховання сприяло становленню особистості, необхідно в дитині пробудити ключове джерело його розумової діяльності – пізнавальну потребу, яка і є виток пізнавальної активності й лежить в основі розвитку пізнавального

інтересу людини. На сьогодні методика організації дитячого експериментування розроблена неповно. Це обумовлено багатьма причинами: недостатньою теоретичною пропрацьованістю питання, нестачею методичної літератури й – що найголовніше – відсутністю спрямованості педагогів на даний вид діяльності. Наслідком є повільне впровадження дитячого експериментування в практику роботи дошкільних установ. Під час експериментально-пізнавальної діяльності створюються такі ситуації, які дитина вирішує за допомогою проведення досліду і, аналізуючи, робить висновок, самостійно опановуючи подання про той чи інший фізичний закон, явище. Експериментальна робота викликає у дитини інтерес до дослідження, розвиває розумові операції (аналіз, синтез, класифікацію, узагальнення та ін.), стимулює пізнавальну активність і допитливість дитини, активізує сприйняття навчального матеріалу.

У повсякденному житті діти часто самі експериментують з різними речовинами, прагнучи дізнатися щось нове. Вони розбирають іграшки, спостерігають за падаючими в воду предметами, пробують мовою в сильний мороз металеві предмети і т.п. Але небезпека такої «самодіяльності» полягає в тому, що дошкільник ще не знайомий з законами змішання речовин, елементарними правилами безпеки.

Питання формування пізнавальних інтересів досліджували В. Антипова, Л. Божович, В. Бондаревський, Н. Добринін, М. Данилов, В. Іванов, О. Леонт'єв, В. М'ясищев, Т. Шамова, Г. Щукіна та інші. У результаті досліджень вони дійшли висновку: розвиток пізнавальних потреб та інтересів – найважливіша умова появи та подальшого розвитку пізнавальної активності.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та надати рекомендації щодо використання засобів проєктної діяльності в процесі розвитку пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – процес розвитку пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – засоби проєктної діяльності, спрямовані на розвиток пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Визначити основні закономірності розвитку пізнавальної активності особистості, її структуру.
2. Окреслити фізіологічні і психологічні особливості пізнавальної активності дітей дошкільного віку.
3. З'ясувати значення і особливості засобів проєктної діяльності для дітей дошкільного віку.
4. Визначити педагогічні умови формування пізнавальної активності у дітей старшого дошкільного віку.
5. Надати рекомендації з організації психолого-педагогічних умов розвитку пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку засобами проєктної діяльності.

Методи дослідження:

- теоретичні: індукції та дедукції (для формування та перевірки гіпотези), аналіз та узагальнення джерел обраного напрямку дослідження;
- емпіричні: спостереження, індивідуальні та групові бесіди. У процесі дослідження, з метою визначення стану пізнавальної активності, використовувались такі психодіагностичні методики

Практична значимість дослідження полягає в тому, що отримані дані дослідження і розроблені рекомендації щодо використання засобів проєктної діяльності можуть бути використані в практиці роботи дошкільних установ з метою розвитку пізнавального інтересу.

Новизна роботи. Теоретична значущість роботи полягає в узагальненні сучасної інформації з проблеми пізнавальної активності дітей дошкільного віку, визначенні взаємозв'язку психічних якостей і властивостей, що визначають готовність дитини до школи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Основні закономірності розвитку пізнавальної активності особистості, її структура

Дошкільне дитинство є тривалим періодом, який визначає основу майбутньої особистості та значно впливає на її формування. В цей час дитина вперше ознайомлюється з навколишнім світом, а психічний розвиток розглядається як процес засвоєння культурно-історичного досвіду минулих поколінь. Ключовою умовою успішного засвоєння цього досвіду є активність дитини, включаючи пізнавальну діяльність. Зацікавленість довкола і прагнення вивчати невідоме є цінною властивістю, яка визначає ефективність навчання та діяльності. Організація пізнавальних дій має базуватися на вже наявних у дитини потребах, включаючи бажання спілкуватися з дорослими, отримувати підтримку та визнання за свої дії, рішення та думки.

Розглядаючи пізнавальний інтерес як потяг до навчальної діяльності, до набуття знань, до науки, О.Довгаль зазначає, що пізнавальний інтерес має значну збуджуючу силу: він примушує людину активно прагнути до пізнання, активно шукати способи і засоби задоволення жаги знання [20, с. 58].

Пізнавальний інтерес, за Т. Садовою, відрізняється від звичайного інтересу до предмета своєю інтелектуальною спрямованістю. Його особливість полягає в тому, що він активно стимулює складні мисленнєві процеси. Цей вид інтересу, наче «зігріваючи своєю участю», пронизує всі аспекти процесів пізнання, забезпечуючи їм «особливу теплоту», що сприяє емоційному піднесенню у школярів під час мисленнєвої діяльності [34, с. 21].

Розвиток пізнавальних інтересів учнів обумовлений своїми психолого-педагогічними особливостями, де ключову роль відіграє вчитель. Слова В.Ткач

вказують на те, що вміння педагога полягає у викликанні у дітей інтересу до пізнання, навчання, творчості та повноти їхнього особистого духовного життя [36, с. 101].

У психологічних дослідженнях О. Леонтьєва, Л. Божович, В. М'ясищева, Л.Славіної та інших наголошується, що пізнавальний інтерес є провідним мотивом навчання. У процесі навчання, залежно від багатьох факторів, проявляються різні мотиви: соціальні, моральні, меркантильні, професійні, спонукальні, егоїстичні та інші.

Але пізнавальний інтерес має ряд переваг над іншими:

1. Особливістю пізнавального інтересу як мотиву навчання є те, що в ньому ніби поєднується план «знаємих» і «реальних» мотивів [29].

2. Пізнавальний інтерес як мотив навчання раніше і більш чітко, ніж інші мотиви (соціальні, моральні та інші) усвідомлюються учнями. «Цікаво» і «нецікаво» – основні критерії, за якими учень оцінює урок.

3. Для характеристики пізнавального інтересу як мотиву І.Товкач використала такий термін, як «безкорисливий». Коли в основі прагнення до знань знаходиться пізнавальний інтерес [38].

4. Будучи потужним мотивом навчання, пізнавальний інтерес створює «внутрішнє середовище» розвитку та суттєво змінює саму діяльність: впливає на її характер, протікання та результати. Пізнавальний інтерес розвивається не відокремлено, а в системі інших мотивів і взаємодіє з ними. Залежно від ситуації той чи інший мотив виступає на перший план.

Психолог, педагог, науковець Ю. Дуднік [21] пропонує цілий ряд прийомів активізації пізнавальної діяльності та розвитку пізнавального інтересу дітей:

– спонукання дітей до постановки запитань учителеві. Ю.Дуднік радить спонукати дітей до постановки важких запитань учителеві («щоб я і не зміг відповісти»), показувати дітям, як їх вирішувати: розпочинати думати, розмірковувати вголос, помилятися, і діти отримають зразки мислення, інтелектуального напруження педагога на шляху пошуку відповіді, просити допомоги в дітей тощо;

– прийом «домальовування», «облагороджування»: педагог пише листа до батьків, в якому розповідає про успіхи їх дитини; телефонує учневі і висловлює подяку за гарну відповідь, виконане завдання, нестандартне рішення, творчий підхід тощо («не встиг на уроці як слід подякувати»). Цим викликає у дітей приємне враження, таким чином створюється підґрунтя для подальшого натхнення, ще більших успіхів, бо дитина, як і будь-яка людина, завжди прагне до того, щоб було комфортно, приємно на душі;

– домашня робота вчителів: заохочувати дітей, щоб задавали домашнє завдання вчителів:

- за темою уроку;
- який би урок вони хотіли;
- де б хотіли провести урок;
- які форми роботи на уроці тощо, нехай учитель думає, готується, виконує завдання, бо діти його перевірять, оцінять;

– «розсіяність», «неуважність учителя»: зіграти роль такої людини: в чомусь заплутатися, з чогось збиватися, щось переплутати (свої помилки, промахи планувати раніше); дати змогу дітям перемогти вас: учитель помилявся, а діти – ні. Потім подякувати дітям і вибачитися [41, с. 101].

Велику роль у навчальному процесі молодших школярів відіграє гра. Ігрова діяльність – провідний тип діяльності дошкільників. Свою значущість і силу вона зберігає і в молодшому шкільному віці.

З метою розвитку пізнавальної активності необхідно порушити інтерес, створити мотив, а потім відкрити можливість знаходження мети. Саме наявність пізнавального інтересу до навчання підвищує пізнавальну активність і ефективність процесу навчання, і разом з тим насичує його позитивними емоціями. Пізнавальний інтерес завжди має свій предмет, в ньому чітко виражена спрямованість на певну область, до глибшого пізнання, до якого прагне дитина [8, с. 39].

Пізнавальний інтерес стає найціннішим мотивом пізнавальної діяльності, якщо дитина проявляє готовність, прагнення вдосконалювати свою пізнавальну

діяльність, своє навчання. Допитливість і пізнавальний інтерес є різними формами активного пізнавального ставлення до навколишнього світу. Допитливість характеризується як особлива форма пізнавальної активності, недиференційована спрямованість дитини на пізнання навколишніх предметів, явищ, на опанування діяльністю.

Одним з факторів розвитку пізнавальної активності у дошкільників є «спілкування дитини з дорослою людиною – педагогом, батьками». В процесі цього спілкування дитина засвоює, з одного боку, активне і зацікавлене ставлення до явищ, до предметів; з іншого – способи управління своєю поведінкою, долає труднощі орієнтування в нових ситуаціях при вирішенні нових завдань. Діяльність, зігріта радістю пізнання досягнень, насичена активною думкою і пошуком, стає продуктивною, успішною, творчою. Все це зміцнює почуття власної гідності, незмірно підвищує цінність дошкільника в колективі однолітків і серед дорослих.

1.2. Фізіологічні і психологічні особливості пізнавальної активності дітей дошкільного віку

У молодшому дошкільному віці, діти проявляють особливий підхід до гри, де основний акцент робиться на відтворенні предметних дій навколишніх людей. В цьому віці, гра ще не обов'язково пов'язана з конкретним сюжетом чи потребою в партнерах для спільної гри. Діти відтворюють різноманітні дії, які їх оточують, експериментують із предметами, спостерігають за дорослими та намагаються наслідувати їхні дії. У цьому віці гра відіграє важливу роль у розвитку різних аспектів дитячої особистості. Вона сприяє розвитку моторики, уяви, та сприйняття навколишнього світу. Діти вчаться розрізняти різні об'єкти та відтворювати їхні функції, що є важливим етапом у їхньому когнітивному розвитку. Також, гра в молодшому дошкільному віці є формою самовираження та розвитку соціальних навичок, навіть якщо ці гри ще не потребують активної

взаємодії з іншими дітьми.

У цьому віці, гра є своєрідним майданчиком для експериментування із світом, розвитку творчості та уяви. Діти можуть використовувати різні об'єкти як інструменти для власного розвитку та вивчення довкілля. Наприклад, вони можуть намагатися наслідувати вчинки дорослих, граючи в «дорослих», або експериментувати з різними предметами, щоб розібратися у їхній природі.

Одним із ключових елементів в цьому віці є імітація. Діти не лише відтворюють дії, але і намагаються імітувати мовні, жестові та інші характерні риси поведінки оточуючих. Це сприяє формуванню мовленнєвих, соціальних та когнітивних навичок. Гра в молодшому дошкільному віці є не лише засобом розваги, але й ефективним інструментом для розвитку різних аспектів особистості. Вона сприяє загальному розвитку дитини, підготовці до подальших етапів навчання та формуванню важливих соціальних навичок.

В старшому дошкільному віці дитина намагається відтворювати відносини між людьми відповідно до взятої на себе ролі (наприклад, лікар – хворий, покупець – продавець).

Таким чином, В. Імбер відзначає шлях розвитку ігор в дошкільному дитинстві від предметно-маніпулятивних і символічних до сюжетно-рольових ігор з правилами. У віці 4-5 років дошкільник переходить від ігрової до продуктивної діяльності – прагнення зробити щось своїми руками і отримати який-небудь матеріальний продукт: малюнок, фігурку з пластиліну, будиночок з кубиків і т. п. [27, с. 54].

Кожен вид діяльності в молодшому дошкільному віці, такий як малювання, ліплення, аплікація та конструювання, має свої особливості та спрямованість на отримання конкретного продукту. Дозвольте розглянути кожен з цих видів діяльності більш детально:

1. Малювання

– спрямованість на продукт – у цьому випадку, продуктом є малюнок, створений дитиною за допомогою різноманітних засобів, таких як крейони, фарби, олівці тощо.

- задані властивості – малюнок може мати конкретну тему, форму, або відображати певний сюжет, відповідно до завдання або інструкцій.

2. Ліплення

- спрямованість на продукт – дитина створює конкретний об'єкт або статуетку із глини чи пластиліну

- задані властивості – ліплення може включати завдання, де дитина повинна створити об'єкт з певними рисами, такими як форма, розмір, або стилізований вигляд.

3. Аплікація

- спрямованість на продукт – дитина складає картину або композицію, використовуючи вирізані елементи з паперу та інших матеріалів.

- задані властивості – вирізані елементи можуть мати певні форми, кольори чи розміри, і дитина використовує їх для створення визначеного образу.

4. Конструювання

- спрямованість на продукт – дитина будує об'єкти, використовуючи різноманітні конструктори чи будівельні блоки.

- задані властивості – конструювання може включати завдання, де дитина повинна побудувати щось за певними параметрами чи використовувати конкретні типи блоків.

У всіх цих видах діяльності важливо, щоб дитина розвивала навички систематичності, послідовності та творчості, адже вона повинна досягати певного результату навіть у тих випадках, коли сам процес на даний момент може не приваблювати. Це розвиває важливі навички самостійності та терпіння, а також стимулює творчий підхід до вирішення завдань.

Природно, що молодші дошкільнята ще не можуть підпорядковувати свої дії подібним вимогам. Напочатку їх приваблює не стільки результат, скільки сам процес діяльності – складання кубиків, зміна форми глини, поява слідів на папері при користуванні олівцем або ручкою. Спрямованість на отримання результату складається поступово в ході опанування діяльністю. І в міру формування цієї спрямованості дитина опановує необхідними зовнішніми, практичними, і

внутрішніми, психічними, видами діяльності. У неї формуються естетичні переживання і творчі здібності [36, с. 102].

Недостатньо вивчені передумови і витoki розвитку пізнавального інтересу, його фундаментальні основи. Точки зору вчених на предмет психолого-педагогічної сутності пізнавального інтересу різнопланові і навіть такі, що суперечать одна одній. Для розкриття феномену пізнавального інтересу звернімося до наукових досліджень минулого і сьогодення. Методологічну основу дослідження пізнавального інтересу на філософському рівні складають роботи О.Терещенко [37, с.7], він одним з перших звернув увагу на феномен інтересу і вивчив його в трьох аспектах:

- наявність у інтересу характерних рис і його місце в педагогічному процесі;
- співвідношення понять «інтерес» і «потреби»;
- умови розвитку інтересу.

Інтерес дослідником розглядався у двох ракурсах: як соціально-політичний, який був обумовлений потребами народних мас, був обумовлений історичними процесами, і як інтерес в педагогічному процесі, у вигляді емоційної спрямованості до предмета.

Характерною рисою цього феномену дослідник вважав рушійну силу до діяльності, яка в сучасній психології трактується як мотив. Предметом нашої уваги є інтерес в педагогічному процесі. Його специфіка, на думку О. Білан, полягає в тому, що інтерес він розуміє як психічне явище, яке характеризується устремлінням до об'єкта, яке необхідно розвивати в процесі навчання. Для позначення пізнавального інтересу вченим використовуються такі поняття як «духовна спрага», «несамовитість устремління до об'єкту» [13, с. 55].

Також вчений відзначає, що устремління до діяльності, якою виступає інтерес, насичено емоційністю. Це свідчить про те, що процес пізнання забарвлений емоціями, які викликаються самим процесом розумової праці, або предметом пізнання, або перспективою, яка ніби зачаровує і веде за собою.

Як одну з особливостей інтересу О. Терещенко відзначає і його

«вільність», тобто відсутність примушувальних впливів зі сторони для його виникнення. Також зазначається, що пізнавальному інтересу притаманна «самоактивність». Важливою характеристикою пізнавального інтересу в педагогічному процесі є наявність двох його видів:

- пасивного пізнавального інтересу, який характеризується зацікавленістю, коли людина знаходиться в полоні вражень;
- активного пізнавального інтересу, який має прояв у самостійній наполегливій праці, коли людина з насолодою відшукує істину [37, с. 8].

В даний час педагоги-новатори стають прихильниками саме цієї позиції – провідним видом діяльності дітей дошкільного віку слід вважати дитяче експериментування. Причому його протиставляють грі, оскільки кожен з цих видів діяльності самодостатній і, одночасно, може бути доповненням до іншого.

Головне, що вони обидва (експериментування і гра) за певних умов організації і за наявності пізнавальної інформації призводять до формування пізнавальної активності особистості. У дошкільному віці розвиток пізнавальної сфери особистості відбувається безперервно, і у кожної дитини відповідно до умовної періодизації створюється власний багаж знань. Інформацію діти отримують з різних джерел. Малюки – в основному від батьків і з навколишнім їх предметного середовища.

У дітей старшого дошкільного віку інформаційне поле розширюється завдяки не тільки близьким людям, а й іншим дорослим людям, а також при перегляді дитячих телепередач, в основному мультфільмів.

Батькам і педагогу-вихователю важливо розуміти, що дитяче сприйняття істотно відрізняється від дорослого, тому не можна до деяких дій і поведінки дітей відразу ставитися негативно. Для їх аналізу та коригування необхідно враховувати наступне:

- дошкільнику недостатньо слів і навіть спостережень, він знайомиться зі світом через зіткнення з предметами цього світу, дізнається деякі їх властивості (гарячий – холодний, твердий – м'який, пружний – пластичний);
- дитина не вміє розподіляти увагу на кілька об'єктів, вона від природи

має здатність повністю концентрувати увагу тільки на одному предметі або процесі;

- сприйняття дітьми деяких характеристик звуку мови також інше, наприклад, вони погано контролюють гучність свого голосу (перебуваючи поруч з товаришем в приміщенні групи – кричать);

- у дитини інше сприйняття часу, тому вона не може, як дорослі, планувати майбутнє, визначати, які справи термінові і важливі, а які – ні (звідси і конфлікти при вдяганні дитини в садок, через те, що він не усвідомлює, що мамі треба на роботу);

- діти егоцентричні, тому, що з народження дитина знає тільки саму себе, свої потреби і бажання, тому не розуміє почуттів навіть найближчих людей (наприклад, обіймаючи матір, дитина через хвилину може сказати: «Йди!», якщо їй відмовляють у чомусь);

- дитина не може пояснити сама собі причину особистої образи, не здатна до аналізу власних вчинків і їх наслідків (наприклад, не може оцінити ступінь небезпеки використання дрібних предметів) [34, с. 49].

Проте, всі виділені здатності поступово розвиваються, але для цього необхідно дітей включати в різні види активної діяльності, звичайно, враховуючи при цьому індивідуальні особливості.

У процесі експериментування дошкільник залучається до важливого інструмента пізнання, що сприяє йому отриманню конкретних та реальних уявлень про навколишній світ. Цей педагогічний метод відіграє ключову роль у формуванні різноманітних аспектів розвитку дитини. Під час експериментування дитина стикається з різними матеріалами, предметами чи явищами, досліджуючи їх властивості та взаємозв'язки. В процесі власних дій з об'єктами оточення вона вчиться розпізнавати їх характеристики, використовуючи всі свої сприйняття та чуттєвість.

Окрім того, експериментування викликає активний розвиток пам'яті у дитини. Вона запам'ятовує результати своїх дій, збагачуючи свій досвід і розуміння навколишнього світу. Кожен етап експерименту містить збільшення

обсягу інформації, яку дитина може утримувати в пам'яті. Під час експериментування дитина також навчається концентрувати увагу на об'єкті чи явищі, важливому для проведення дослідів. Це сприяє розвитку у неї вміння фокусуватися на конкретному завданні та уважно вивчати деталі.

Подив, захоплення побаченими в природничо-наукових дослідах явищами сприяють формуванню і розвитку емоційної сфери дитини. Брак знань про них викликає у нього питання, які він задає дорослим (батькам, вихователю). Природно, в спілкуванні розширюється словниковий запас, потреба повторити дії і пояснити те, що бачить, стимулює у дитини розвиток мовлення. Самостійне виконання дослідів вимагає умінь використовувати предмети домашнього вжитку (тарілка, стакан, ложка і т. п.), різних речовин (вода, повітря, папір, тканину, металевий дріт та ін.).

У цьому процесі у дошкільника виявляється залученою дрібна моторика, формуються трудові навички, підвищується і загальний рівень рухової активності.

Отримання в процесі експериментування, дослідів нових фактів як результату прагнення до новизни призводить до активізації у дитини розумових процесів (аналізу, порівняння, узагальнення та ін.), до освоєння і накопичення розумових прийомів і операцій, тобто до розвитку наглядно-образного мислення. З цього випливає, що дорослі можуть контролювати самостійну експериментальну діяльність дитини, не втручаючись в її дії до моменту виникнення небезпеки для її здоров'я або можливого неусвідомленого / навмисного псування використовуваних предметів і речей [14, с. 42].

Треба забезпечити дошкільнику умови для прояву нахилів та здібностей, надавши недорогі і максимально безпечні для дослідження предмети, а також включення його за заздалегідь складеній програмі в такі види пізнавальної діяльності, які викликають у нього інтерес і бажання виконувати запропоновані завдання.

1.3. Використання засобів проєктної діяльності в роботі з дітьми дошкільного віку

Активність в процесі діяльності повністю виходить від дитини. Спочатку вона ніби безкорисливо випробує різні об'єкти, потім виступає як її повноцінний суб'єкт, самостійно будує свою діяльність: ставить за мету, шукає шляхи і способи досягнення і т.д. У цьому випадку дитина задовольняє свої потреби, свої інтереси, свою волю. Цей вид експериментування у значної частини дітей може залишатися на досить примітивному (операційному) рівні.

Діяльність організовує дорослий, він виділяє суттєві елементи ситуації, навчає дітей певним алгоритмом дій; діти отримують ті результати, які їм заздалегідь визначили. Дослідницька поведінка виникає і розгортається в умовах невизначеності, новизни і суперечливості. Крім того, самостійна дослідницька діяльність і допитливість дітей надзвичайно важливі як для їх психічного розвитку в цілому, так і для оволодіння конкретними знаннями [21 с. 27].

Дослідження це засіб розвитку самостійності дітей, це дослідницька, активно перетворювальна діяльність, в якій пізнаються властивості і якості об'єктів, здійснюється їх перетворення, і в результаті змінюється сама дитина. Дитяче експериментування вільне від обов'язковості (ми не можемо зобов'язати дитині ставити досліди, під час будь-якого експерименту у дитини має зберігатися відчуття внутрішньої свободи).

Досвід – це спостереження, яке проводиться в спеціально організованих умовах, спрямоване на знайомство з явищами та об'єктами навколишнього світу, їх властивості, якостями. У старшому дошкільному віці реалізується довгостроковий досвід, тобто експеримент (планомірне проведення спостереження).

Існує наступна класифікація дослідів:

1. За характером об'єктів: досліди з рослинами, з тваринами, об'єктами неживої природи, об'єктом є людина.
2. Причина проведення: випадкові, заплановані, у відповідь на запитання

дитини.

3. За характером пізнавальної діяльності: ілюстративні, пошукові.

4. За характером розумових операцій:

– констатуючі (спостереження особливостей об'єкта або явища поза зв'язком з іншими об'єктами або явищами);

– порівняльні (можливість побачити зміну властивостей або якостей об'єкта під час будь-якого процесу);

– узагальнюючі (визначення закономірності будь-якого процесу, розглянутого у вигляді окремих етапів в попередніх експериментах) [12, с. 95].

Методи і прийоми, спрямовані на розвиток компонентів експериментування (цілепокладання, вміння висувати гіпотези, намічати план, проводити обстеження, узагальнювати результати, встановлювати зв'язки, формулювати висновки):

1. Послідовне ускладнення ситуації.

– приклад: на основі вимірювання кількості рідких речовин. Завдання: перелити воду з однієї посудини в посудину іншої форми. Ускладнення:

– припущення про те, що станеться, якщо воду з другої судини перелити в маленьку посудину;

– що буде, якщо замість води взяти пісок і т.д.

2. Метод символічної аналогії.

Аналогічне, асоціативне розв'язання проблеми: відбувається ототожнення умов проживання людини з умовами життя рослин. Наприклад, «Чи тепло квасолі в м'якому ліжку?», «Санаторій для насіння». Даний метод застосовується з середньої групи.

3. Проектування ситуації перенесення освоєного в нові умови, на аналогічний зміст (узагальнення уявлень і вмінь). Наприклад, розділити торт на дві частини (розрізати); зварити кашу, для цього взяти дві міри крупи? Як визначити частини? Чому горщик не розрізається ножом? Аналогічне дослідження з новим матеріалом, предметами, інструментами.

4. Моделювання умов

Активізація пошуку в процесі розв'язання логічних задач, розвиток самостійності в процесі пізнання, активізація дій в розумовому плані з наступною практичною перевіркою.

5. Евристичні бесіди.

Усвідомлення результатів своєї дослідницької активності, уточнення уявлень дітей, отриманих на попередніх етапах експериментування

Дослідницька активність пов'язана з освоєнням різних груп дослідницьких умінь, які допомагають дітям здійснювати індивідуальний і колективний пошук в експериментуванні. Вміння, які безпосередньо пов'язані:

- зі здійсненням дітьми дослідницького пошуку, організацією і проведенням експериментів;
- з використанням приладів (обладнання, інструментів) в експериментуванні;
- зі здійсненням колективного, самостійного дослідницького пошуку в експериментуванні;
- з наочною фіксацією ходу експериментів [11, с. 8].

У середній групі всі тенденції, що намітилися, посилюються: кількість питань зростає, потреба отримати відповідь експериментальним шляхом зміцнюється. Завдяки накопиченню особистого досвіду дії дитини стають більш цілеспрямованими і обдуманими. Вона може тепер отримувати не тільки два, але іноді й три вказівки відразу, якщо дії прості та знайомі. З'являються перші спроби працювати самостійно.

Безпосередня участь дорослих в роботі вже не така важлива, якщо, звичайно, процедури прості і не є небезпечними. Однак візуальний контроль з боку дорослого поки необхідний – і не тільки для забезпечення безпеки проведення експерименту, а й для моральної підтримки, бо без постійного заохочення і вираження схвалення діяльність чотирирічної дитини згасає.

У середній групі вперше починають проводитися експерименти щодо з'ясування причин окремих явищ, наприклад:

- Чому цей камінчик нагрівся сильніше?

- Тому що він має чорний колір?
- Ця хустинка висохла швидше. Чому? – Тому що ми її повісили на батарею.

При фіксації спостережень найчастіше використовують готові форми, але в кінці року поступово починають застосовувати малюнки, які дорослі роблять на очах у дітей, а також перші схематичні малюнки тих дітей, у яких технічні навички розвинені досить добре [9, с. 38].

Певних ускладнень зазнають і останні етапи експериментування: даючи словесний звіт про побачене, діти не обмежуються окремими фразами у відповідь на питання педагога, а вимовляють кілька речень, які хоч і не є розгорнутою розповіддю, але вже наближаються до неї за обсягом. Вихователь своїми питаннями вчить виділяти головне, порівнювати два об'єкти або два стани одного і того ж об'єкта і знаходити між ними різницю – поки тільки різницю.

Нарешті, в середній групі можна намагатися проводити тривалі спостереження, які хоч і не є експериментами в прямому сенсі слова, але створюють передумови для проведення тривалих експериментів наступного року.

Проблема розвитку пізнавальної активності дошкільників – одна з найактуальніших у дитячій педагогіці та психології, оскільки взаємодія людини з навколишнім світом можлива завдяки її активності та діяльності, а ще й тому, що активність є неодмінною передумовою формування розумових якостей особистості, її самостійності та ініціативності. Формування пізнавальних інтересів, природно пов'язують із процесом навчання, коли головний зміст життя дитини полягає в поступовому переході з одного ступеня знання на інший, з одного рівня оволодіння пізнавальними і практичними вміннями до іншого, більш високого.

Можна визначити основні закономірності розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. Перш за все, цей період визначається інтенсивним ростом інтересу до оточуючого світу та прагненням

до самостійного пізнання. Діти виявляють цікавість до різноманітних предметів і явищ, розвиваючи свою пізнавальну активність через різноманітні діяльності. Другий аспект полягає у формуванні у дітей певних навичок та стратегій вивчення і розв'язання завдань. Дитина у цьому віці набуває здатності систематизувати та узагальнювати отримані знання, використовуючи їх у нових ситуаціях. Це свідчить про поступовий розвиток когнітивних процесів та саморегуляції. Крім того, важливою закономірністю є взаємодія пізнавальної діяльності з іншими сферами розвитку. Саме в цьому віці формується взаємозв'язок між пізнанням і соціальними аспектами, що сприяє розвитку спільної діяльності та взаєморозуміння з однолітками. Отже, зазначені закономірності вказують на те, що старший дошкільний вік є періодом активного і глибокого розвитку пізнавальних можливостей дітей, що визначає їхню готовність до навчання та подальшого успішного вивчення навколишнього світу.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Основні принципи проєктної діяльності в дошкільному віці

Центральним елементом організації проєкту є активна пізнавальна діяльність дошкільників, яка визнається як ключовий процес накопичення духовних цінностей. Цей процес відображає закони природи, суспільства та взаємовідносин, що є складним етапом переходу дитини від незнання до знань, від випадкових спостережень і розрізнених відомостей до систематизованого знання [36, с. 102].

Основною метою проведення проєктної діяльності є активізація пізнавальної активності, спрямована на інтелектуальний розвиток дитини. У рамках проєктної діяльності під керівництвом вихователя, дошкільник вивчає нові факти та знання, здійснює власні відкриття, які мають особисту значущість. Опанування новими знаннями відбувається в умовах активного розумового зусилля. Нерідко процес пізнання у проєктній діяльності дошкільників супроводжується емоційними переживаннями, пов'язаними із новизною, незвичайністю навчальної ситуації та відчуттям особистої важливості [15, с. 5].

Отже, знання набувають конкретні форми завдяки доступним дитині поняттям, що робить їх більш стійкими в її уявленні. Важливо відзначити, що у пізнавальній діяльності дітей результат не завжди так очевидний, як, наприклад, у трудовій чи ігровій діяльності. Однак, вплив самого процесу пізнання на особистісний розвиток дошкільника надає непереоціненну цінність цій сфері. Окрім самого процесу пізнання, важливою компонентою є трудова діяльність, яка впливає на найбільш сприятливе та успішне формування особистості дошкільника. Під час трудової діяльності дитина освоює важливі соціальні

процеси, усвідомлює значення праці в житті людини та її взаємодії з довкіллям, а також отримує трудові уміння і навички [16, с. 160].

Одночасно інтелектуальний і творчий аспект трудової діяльності, який передбачається у рамках проєктної діяльності, надає конкретний зміст навчальним поняттям та удосконалює методи пізнавальної діяльності. Реальні результати проєктної діяльності не лише дозволяють дошкільнику насолоджуватися власною роботою, але й сприяють формуванню та розвитку ключових мотивів діяльності, таких як соціальні, пізнавальні, мотиви самоствердження та інші. Основні принципи проєктної діяльності в дошкільному віці становлять важливий елемент сучасного підходу до навчання та розвитку дітей. Цей метод ґрунтується на концепції активного навчання, де діти вивчають світ навколо себе через участь у проєктах та власних ініціативах. Надзвичайно важливим є врахування індивідуальних особливостей кожної дитини, її інтересів та потреб.

Проєктна діяльність націлена на розгортання різних аспектів особистості дитини, включаючи когнітивні, соціальні, мовленнєві та моторні навички. Цей підхід надає можливість дітям активно взаємодіяти з власним процесом навчання, створюючи ситуації, де вони можуть експериментувати, взаємодіяти та спільно розв'язувати завдання з іншими дітьми.

Елементи трудової активності, що виявляються у проєктній діяльності, сприяють ефективному формуванню духовності та моральності особистості дитини і формують готовність до свідомої праці. Під час роботи над кожним типом навчальних проєктів особлива увага приділяється елементам спілкування. Комунікація є невід'ємною частиною формування і розвитку суспільства та особистості, а процес спілкування відображає, передає і засвоює соціальний досвід [8, с. 39].

Спілкування відбувається на кожному етапі проєктної діяльності:

- дошкільник отримує раціональну інформацію;
- формує способи розумової діяльності;
- наслідує і запозичує емоції та почуття інших;

– отримує досвід роботи у групі.

Засобами спілкування регулюються відносини між суб'єктами проєктної діяльності на основі спільних цілей, формуються моральні засади особистості, розвиваються комунікативні вміння. Спілкування спонукає дитину до самопізнання, оскільки дає змогу в процесі взаємодії з іншою людиною оцінювати власні мотиви. Ігрова діяльність є однією з пріоритетних у дошкільному віці. Використання її розвивального потенціалу в проєктній діяльності створює атмосферу активності, творчого пошуку, емоційності, невимушеності.

Головні принципи проєктної діяльності в дошкільному віці включають:

- 1) ігровий підхід до навчання,
- 2) підтримку дитячої ініціативи та творчості,
- 3) створення умов для спільної діяльності та взаємодії,
- 4) а також врахування індивідуальних можливостей кожної дитини.

Ці принципи сприяють розвитку критичного мислення, пробудженню допитливості та формуванню позитивного ставлення до навчання в самому ранньому віці [11, с. 45].

Ігровий підхід означає, що навчання відбувається через гру та ігрові ситуації. Для дошкільнят характерно природне прагнення до гри, тож використання цього принципу сприяє ефективному засвоєнню знань та навичок. Під час проєктної діяльності вихователі створюють ситуації, де діти можуть експериментувати, відтворювати різні ролі та взаємодіяти одне з одним через гру. Це не лише робить процес навчання більш привабливим для дітей, але й дозволяє їм розвивати соціальні, емоційні та мовленнєві навички.

Для дошкільнят характерно властиве природне тягнення до гри та експериментів. Гра для них – це не лише засіб розваги, але і важливий механізм сприйняття та опанування навколишнього світу. Під час гри діти відтворюють різні сценарії, імітують дорослих, експериментують із предметами та взаємодіють з оточенням. Цей процес дозволяє їм освоювати нові знання, розвивати творчість та розширювати уявлення про світ.

Ігровий підхід також сприяє поліпшенню мотивації дітей до навчання. Участь у проєктних завданнях, які базуються на ігровому підході, робить навчання цікавим та змушує дітей активно залучатися у процес. Вони отримують задоволення від власної активності, розвивають у собі почуття впевненості та позитивне ставлення до власних можливостей.

Такий підхід також сприяє розвитку соціальних навичок, оскільки гра часто містить спілкування, співпрацю та взаємодію з іншими дітьми. Таким чином, ігровий підхід в проєктній діяльності допомагає дошкільнятам не лише засвоювати нові знання, а й розвивати цілеспрямованість, творчість, та спільноту з навколишнім світом [2, с. 55].

Головний принцип проєктної діяльності в дошкільному віці полягає у відданості підтримці дитячої ініціативи та творчості. Цей принцип враховує унікальність кожної дитини та її здатність до самовираження та самостійної діяльності. Дозволяючи дітям висловлювати свої ідеї та інтереси, проєктна діяльність створює сприятливе середовище для їхнього розвитку:

- розвиток індивідуальності – підтримка дитячої ініціативи сприяє розвитку індивідуальних здібностей та унікальних рис кожної дитини. Вихователі стимулюють самовираження дітей та підтримують їхні інтереси, створюючи умови для виявлення та розвитку власної творчості.

- активна участь у процесі – принцип підтримки творчості передбачає активну участь дітей у процесі визначення тем та завдань проєктів. Діти відчують власну важливість, беручи активну участь у визначенні та розвитку проєктів, що стимулює їхню зацікавленість та відповідальність.

- стимулювання творчого мислення – проєктна діяльність покликана розвивати творчість дітей, сприяючи їхньому творчому мисленню та уяві. Задачі проєктів формулюються так, щоб стимулювати дитячу ініціативу та сприяти розвитку новаторських підходів.

- формування позитивного ставлення до навчання – підтримка дитячої ініціативи в проєктній діяльності сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання. Діти відчують задоволення від власних досягнень, що сприяє

позитивній мотивації та розвитку прагнення до самовдосконалення.

– сприяння саморозвитку – принцип підтримки творчості в проєктній діяльності розглядається як спосіб сприяння саморозвитку дитини. Дозволяючи їй вибирати теми, виражати власні думки та вдосконалювати власні навички, вихователі створюють умови для гармонійного розвитку особистості [12, с. 96].

Один із ключових принципів проєктної діяльності в дошкільному віці – це створення умов для спільної діяльності та взаємодії серед дітей. Цей підхід передбачає активну співпрацю та взаємодію між учасниками проєктів, що сприяє не лише соціальному розвитку, але і формує навички спільної роботи та взаємодопомоги, а також:

– розвиток соціальних навичок

Проєктна діяльність створює умови для взаємодії та спільної роботи дітей у групі. Це сприяє розвитку соціальних навичок, таких як спілкування, співпраця, вміння слухати та висловлювати власні ідеї.

– формування командної роботи

Принцип створення умов для спільної діяльності акцентує на важливості командної роботи. Діти вчаться співпрацювати, об'єднуючи свої зусилля для досягнення спільної мети. Це сприяє виробленню навичок комунікації та роботи в команді.

– стимулювання взаємодопомоги

Проєктна діяльність розвиває в дітей вміння надавати допомогу одне одному. Спільна робота над проєктами вимагає взаємодопомоги, обміну ідеями та спільного вирішення завдань, що сприяє розвитку чутливості до потреб інших.

– формування позитивного взаємовідношення

Спільна діяльність в рамках проєктів сприяє формуванню позитивного взаємовідношення між дітьми. Вони навчаються поважати інші точки зору, приймати різноманітність інших та розвивати навички взаєморозуміння.

– розширення соціального досвіду

Проєктна діяльність створює можливість для дітей розширювати свій соціальний досвід через спілкування з різними однолітками та спільні дії. Це

допомагає формувати в них розуміння різноманітності, приймати різні точки зору та навчатися працювати в різноманітних групах.

– розвиток навичок ефективної комунікації

Взаємодія у межах проєктів сприяє розвитку навичок ефективної комунікації. Діти вчаться висловлювати свої думки, слухати інших, домовлятися та знаходити конструктивні рішення [4, с.139].

Створення умов для спільної діяльності та взаємодії в проєктній діяльності в дошкільному віці не лише сприяє соціальному розвитку дітей, а й формує в них ключові навички для успішної адаптації в сучасному суспільстві.

Головний принцип проєктної діяльності в дошкільному віці полягає також у врахуванні індивідуальних можливостей кожної дитини. Цей підхід передбачає персоналізований підхід до розвитку кожної особистості, враховуючи її унікальні здібності та рівень розвитку. У рамках цього принципу вихователі використовують диференційовані завдання, щоб кожна дитина відчула успіх та продовжила свій розвиток, враховуючи її індивідуальні особливості. Гнучкість у плануванні дозволяє адаптувати завдання та активності, забезпечуючи оптимальний розвиток для кожної дитини.

Принцип також стимулює індивідуальну ініціативу, дозволяючи дітям обирати теми чи аспекти проєктів відповідно до їхніх інтересів та потреб. Індивідуалізація навчання в проєктній діяльності допомагає адаптувати процес навчання до різноманітних швидкостей та стилів вивчення, сприяючи таким чином збереженню позитивного ставлення до навчання та розвитку прагнення до самовдосконалення. Цей принцип не лише підтримує індивідуальний розвиток дітей, але й формує основи для успішної адаптації в сучасному суспільстві [21, с. 27].

Для дошкільника проєктна діяльність, яка включає різноманітні види робіт, набуває особливого значення, оскільки кожен з цих видів активізує дітей, сприяє формуванню самостійності, розкриває природні здібності, збагачує життєвим досвідом та підвищує інтерес до пізнання. Взаємозв'язок між різними видами діяльності відбувається у різноманітних поєднаннях. Наприклад, у прикладному

проекті, окрім трудової діяльності, здійснюється і пізнавальна (на етапі планування проєкту), і спілкування (на всіх етапах), і ігрова (на етапі презентації результатів) діяльність [23, с. 25].

Проектна діяльність передбачає створення вихователем умов, що дозволяють дітям самотійно або спільно з дорослим відкривати новий практичний досвід, здобувати його експериментальним, пошуковим шляхом та аналізувати його. У проєктній діяльності дитина відчуває себе суб'єктом, оскільки отримує можливість бути самотійною, ініціативною, активною постаттю, яка відповідальна за досвід своєї діяльності та свої вчинки.

Основна мета проєктної діяльності полягає в активізації та підтримці інтересу дітей до різноманітних проблем, визначених у рамках цієї діяльності. Проєктна діяльність спрямована на розвиток пізнавальних інтересів дітей, навичок самотійного застосування отриманих уявлень у типових ситуаціях, орієнтацію в інформаційному просторі, заповнення відсутніх знань та набуття навичок критичного мислення. В ході проєктної діяльності дитина формує творчий підхід до довкілля та навчається розуміти взаємозв'язки у світі.

Досягаючи своїх поставлених цілей, дитина діє свідомо, охоче, без примусу, оскільки обрана нею проблема має внутрішню цінність, пов'язану з її потребами та відповідає її силам і інтересам. Знання для дитини стають особистісно значущими, тому вони успішно засвоюються. Таким чином, виконуючи проєкт, дитина отримує можливість повністю задовольнити свою внутрішню активність, задовольнити власні потреби та реалізуватися як особистість [26, с.10].

Управління проєктною діяльністю призводить до трансформації ролі педагога. З позиції носія готових знань, він стає організатором пізнавальної діяльності своїх вихованців і активно сприяє пошуку рішення поставлених або виявлених дітьми проблем. Педагог допомагає дітям самотійно знаходити рішення, «відкривати» нові знання і вбирати їх на рівні особистого досвіду.

Під час виконання проєкту діти навчаються самотійно шукати інформацію, робити висновки та вибирати способи подання знайденого

матеріалу для своїх однолітків та молодших дітей. Проектна діяльність відрізняється від інших форм організації педагогічного процесу в дошкільних навчальних закладах тим, що:

- практичне застосування дітьми наявних у них знань і умінь;
- нежорстке формулювання завдань, їх варіативність, що підвищують самостійність і творчість дошкільнят;
- інтерес до діяльності, що приносить публічний результат, особисту зацікавленість у ньому.

Таблиця 2.1

Елементи та характеристики проектної діяльності в дошкільному віці [19]

№	Елементи	Опис
1	Завдання для дітей, сформульоване у вигляді проблеми	Це постановка конкретної проблеми або завдання, яке стає основою для проектної роботи дітей.
2	Цілеспрямована дитяча діяльність	Діти активно залучаються до розв'язання поставленої проблеми, виконуючи конкретні завдання та роблячи власні внески в рамках проекту.
3	Форми організації взаємодії дітей з вихователем і один з одним	Включає способи спілкування, спільної роботи та обміну ідеями між дітьми та вихователем під час виконання проекту.
4	Результат діяльності як знайдений дітьми спосіб розв'язання проблеми проекту	Описує досягнені дітьми результати, включаючи знайдений спосіб розв'язання проблеми, який вони представляють як продукт своєї проектної роботи.

Реалізація будь-якого проекту здійснюється в ігровій формі, залученням дітей до різних видів творчої та практично значущої діяльності, в безпосередньому контакті з різними об'єктами соціального середовища

(екскурсії, ігри, практично корисні справи). Проєкт може реалізовуватися в будь-якому об'єднанні дошкільників (у групі, підгрупі, одночасно в декількох групах, по всьому закладу, між декількома закладами, із залученням батьків дошкільників, у соціумі мікрорайону та ін.) [5, с. 7].

Проєкти відрізняються за різними характеристиками, такими як обсяг завдань, тривалість, форми координації та контактів, а також види діяльності. Незалежно від їхніх особливостей, у всіх видів проєктів визначають загальні завдання для вихователя та мету діяльності дітей. Під час впровадження проєктної діяльності вихователь повинен:

- керуватися принципами особистісно орієнтованої освіти, педагогіки партнерства та дитиноцентризму.
- адаптувати освітнє середовище згідно з потребами проєктної діяльності
- створити проблемну ситуацію, яка буде особисто значущою для кожної дитини, і вирішення якої відповідає зоні найближчого розвитку вихованців
- забезпечити емоційно-комфортні умови для вирішення проблеми, активно заохочуючи ініціативність, самостійність та креативність дітей
- у разі необхідності допомагати групі у досягненні цілей проєкту, створенні та презентації кінцевого продукту

Метою дитячого колективу є вирішення проблемної ситуації, знаходження відповідей на актуальні проблематичні питання, а також створення та презентація кінцевого продукту. Залежно від природи дітей та наявності комфортного, вільного та креативного освітнього середовища, на завершальному етапі реалізації проєкту вони формують нові особистісно значущі проблемні питання.

Різноманітні види дій, що входять до проєктної діяльності дітей, можуть бути комбіновані та доповнені додатковими умовами, обмеженнями та допоміжними етапами. Це особливо актуально для засвоєння навичок, які дорослі вже мають, а дітям ще потрібно навчатися. Використання проєктної діяльності у дошкільній освіті є ефективним у випадках, коли освітні завдання

ставлять перед дітьми дослідницькі та творчі завдання, для вирішення яких потрібні інтегровані знання з різних галузей [4, с. 140].

Використання проєктної діяльності має ключове значення, оскільки, у першу чергу, воно відкриває значні можливості для розвитку творчої особистості дитини, сприяє розвитку її самостійності та здатності діяти відповідно до конкретних ситуацій. У другу чергу, цей метод відповідає сучасним життєвим позиціям, де дитина з інтересом займається лише тим, що обирає сама та знаходить цікавим. В третю чергу, знання, які діти отримують в ході проєктної діяльності, не лишаються лише теоретичними, адже головною метою є вивчення застосування теорії на практиці для вирішення реальних завдань у повсякденному житті. Нарешті, індивідуальний темп роботи над проєктом забезпечує дитині можливість реалізації власних здібностей, враховуючи її рівень розвитку [11, с. 23].

Отже, основні принципи проєктної діяльності в дошкільному віці формують невіддільну складову сучасної педагогічної практики, сприяючи гармонійному розвитку малюків та створюючи умови для їхнього активного залучення у навчальний процес. Ігровий підхід, сприяючи навчанню через гру, виявляється важливим фактором для стимулювання творчості та позитивного ставлення до навчання. Забезпечення підтримки дитячої ініціативи та творчості виступає головним принципом, що сприяє самореалізації та формуванню особистісних якостей. Створення умов для спільної діяльності та взаємодії допомагає дітям розвивати соціальні навички та робити перші кроки в колективному навчанні. Звертання до індивідуальних можливостей кожної дитини покликане враховувати унікальність кожної особистості, сприяючи гнучкому підходу до навчання. Узагальнюючи, принципи проєктної діяльності в дошкільному віці створюють особливий простір для дитячого розвитку, враховуючи їхні інтереси, потреби та темпи зростання. Ця педагогічна методика визнається не лише засобом навчання, але і шляхом стимулювання внутрішньої активності та творчої самореалізації маленьких особистостей.

2.2. Організація простору та матеріально-технічне забезпечення для проєктної діяльності

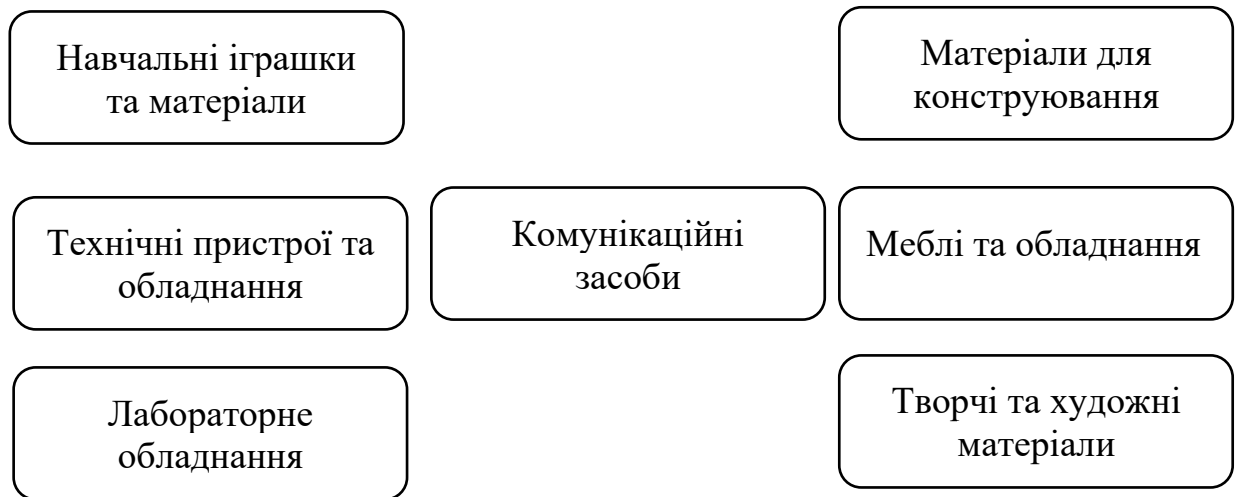
Організація простору та матеріально-технічне забезпечення в дошкільних закладах відіграють визначальну роль у формуванні навчального середовища, сприяючи активному і розвивальному навчанню. Особливо важливо це стає при впровадженні проєктної діяльності в роботу з дітьми, оскільки цей метод вимагає особливого підходу до створення умов для творчого і дослідницького розвитку дітей.

Простір для діяльності в дошкільному віці є не лише місцем проведення занять, а й активною частиною освітнього процесу, яка впливає на всебічний розвиток маленьких особистостей. Матеріально-технічне забезпечення, своєю чергою, стає основним інструментом для організації ефективної проєктної діяльності, дозволяючи дітям вільно експериментувати, взаємодіяти та розв'язувати завдання у творчий спосіб [3, с. 69].

У цьому контексті, важливо визнати, що організований та добре обладнаний простір, а також належно обрані засоби та ресурси є ключовими складовими для успішного впровадження проєктної діяльності в дошкільному віці. Вони створюють атмосферу, де кожен має можливість виражати свою творчість та розвивати власний потенціал, що є важливою передумовою для гармонійного зростання та навчання маленьких дослідників.

Забезпечення містить різноманітні ресурси та інструменти, що сприяють створенню стимулювального навчального середовища для дітей. Основні аспекти матеріально-технічного забезпечення для проєктної діяльності наведені графічно на рисунку 2.1.

Використання навчальних іграшок та матеріалів є ключовим елементом матеріально-технічного забезпечення для проєктної діяльності в дошкільному віці. Ці іграшки та матеріали виступають не тільки засобами для розваг і розвитку, але й ефективними інструментами для активного навчання та дослідницької діяльності дітей.

Рисунок 2.1. Аспекти матеріально-технічного забезпечення для проєктної діяльності

– Ігрові конструктори

Конструктори дозволяють дітям будувати різноманітні моделі, розвиваючи тим самим творчий підхід та логічне мислення. У проєктній діяльності їх можна використовувати для створення макетів об'єктів чи прототипів рішень.

– Пазли та головоломки

Головоломки та пазли сприяють розвитку когнітивних навичок та уваги. Вони можуть бути використані для представлення завдань, де діти повинні з'єднувати частини для створення цілісного об'єкта чи карти.

– Кольорові та творчі матеріали

Застосування в проєктній діяльності: Різні кольорові матеріали, фарби, олівці і папір можуть бути використані для створення ілюстрацій, діаграм, або навіть прототипів. Вони дозволяють дітям виразити свої ідеї та уявлення.

– Експериментальні набори

Застосування в проєктній діяльності: Набори для експериментів дозволяють дітям проводити дослідження, вивчаючи природні явища та розвиваючи інтерес до науки. Вони можуть бути використані для створення наукових проєктів.

– Рольові ігри та ляльки

Рольові ігри розвивають соціальні навички та допомагають дітям уявляти ситуації. Це може бути корисно при роботі над проєктами, де необхідно представляти конкретні ролі або сценарії [10, с.58].

Навчальні іграшки та матеріали, таким чином, не лише забезпечують дітей інструментами для розваг та розвитку, але і активно впливають на їхнє навчання та дослідницьку активність, стимулюючи творчий підхід та самостійність.

Технічні пристрої та обладнання грають важливу роль у матеріально-технічному забезпеченні проєктної діяльності дошкільників, надаючи широкі можливості для розвитку творчості та інноваційного підходу до навчання. Використання цих технічних засобів сприяє активному залученню дітей до процесу досліджень та створення унікальних проєктів.

Комп'ютери та планшети є важливими інструментами, що дозволяють дітям здійснювати дослідження, шукати інформацію, створювати презентації та мультимедійні проєкти. Проєктори та екранізація надають можливість ефективно демонструвати результати проєктів та важливі концепції, сприяючи спільному перегляду відео чи ілюстрацій.

Фото- та відеокамери дозволяють фіксувати етапи досліджень та створювати візуальні звіти. Спеціалізовані датчики, такі як термометри чи барометри, використовуються для проведення експериментів, а робототехніка сприяє вивченню основ програмування та технічної креативності.

Звукове обладнання, таке як мікрофони та динаміки, може використовуватися для створення аудіоелементів у проєктах. Використання цих технічних рішень не лише розширює можливості дітей у реалізації їх творчих задумів, але й активно впливає на їх розвиток у логічному мисленні та технічній обізнаності [7, с. 99].

Лабораторне обладнання відіграє важливу роль у створенні сприятливого середовища для проєктної діяльності дошкільників, дозволяючи їм активно експериментувати, досліджувати та вивчати навколишній світ. Цей ключовий елемент матеріально-технічного забезпечення допомагає розвивати у дітей

цікавість, творчість та навички дослідницької роботи.

Лабораторне обладнання може містити різноманітні прилади та інструменти, такі як мікроскопи для вивчення мікромасштабних об'єктів, лабораторні посудини для проведення хімічних експериментів, моделі для вивчення природничих явищ, та інше. За допомогою лабораторного обладнання діти можуть самостійно проводити досліди, експериментувати з різними матеріалами та взаємодіяти із предметами навколишнього світу. Така форма активності сприяє формуванню критичного мислення, розвитку аналітичних навичок та збагаченню їхнього наукового багажу.

Лабораторне обладнання створює можливості для поглибленого вивчення різних наукових аспектів, сприяючи розвитку допитливості та інтелектуального потенціалу дітей. Використання такого обладнання у дошкільному віці сприяє не лише освоєнню конкретних знань, але й розвитку загальних навичок навчання та виявленню інтересів у майбутньому.

Творчі та художні матеріали відіграють невіддільну роль у матеріально-технічному забезпеченні для проєктної діяльності дошкільників, надаючи їм можливість виражати свою творчість та експериментувати з різними видами мистецької виразності. Ці матеріали містять папір різних текстур і розмірів, фарби, пензлі, кольоровий картон, клей, глину, тканини та інші творчі ресурси [1, с. 5].

Використання творчих матеріалів у проєктній діяльності дозволяє дітям розвивати свої художні здібності, експериментувати з формами та кольорами, а також виявляти свої унікальні творчі потенції. Завдяки доступності різноманітних матеріалів, діти можуть виражати свої ідеї та емоції, створюючи власні проєкти та твори мистецтва.

Крім того, творчі матеріали сприяють розвитку моторики, уяви та самовираження дітей. Вони допомагають створювати неповторні та оригінальні вироби, що підкреслюють індивідуальність кожної дитини. Така форма вираження важлива не лише з точки зору розвитку творчих здібностей, але й для стимулювання інтересу до власної діяльності та підтримки емоційного розвитку.

Таким чином, творчі та художні матеріали виступають не лише як інструменти для створення виробів, але й як засіб розвитку різних аспектів особистості дитини, сприяючи її творчому самовираженню та пізнанню світу.

Меблі та обладнання виступають важливим елементом матеріально-технічного забезпечення для проєктної діяльності дошкільників, надаючи комфортне та функціональне середовище для розвитку творчих ідей та впровадження проєктних ініціатив. У дошкільних навчальних закладах меблі мають бути адаптовані до потреб дітей, сприяючи їхньому активному та комфортному залученню до проєктної діяльності. Стільці, столи, робочі поверхні та ігрові зони повинні бути розміщені таким чином, щоб сприяти вільному русі та співпраці між дітьми [8, с.40].

Обладнання, таке як дошки для малювання, стенди для презентацій, робочі майданчики для конструювання, є ключовими елементами, які сприяють впровадженню проєктних ідей та підтримують розвиток різних навичок серед дошкільників. Ці матеріали створюють можливості для взаємодії, експериментування та власного виявлення учасниками проєктної групи. Меблі та обладнання впливають на організацію простору, забезпечуючи адекватне розташування та доступ до необхідних ресурсів. Вони створюють атмосферу, сприятливу для співпраці та творчого процесу, а також підтримують ініціативи дітей у самостійному розв'язанні проблем та створенні проєктів.

Таким чином, меблі та обладнання не лише забезпечують комфорт та безпеку, але і створюють важливі умови для розвитку креативності, активної участі та самовираження дошкільників у проєктній діяльності.

Матеріали для конструювання відіграють ключову роль у матеріально-технічному забезпеченні проєктної діяльності дошкільників, що активно сприяє розвитку їхнього творчого потенціалу, когнітивних здібностей та практичних навичок [15, с.5].

Розглянемо конкретні практичні аспекти використання матеріалів для конструювання як елемента матеріально-технічного забезпечення для проєктної діяльності дошкільників:

Розвиток творчості та уяви:

- діти можуть використовувати різні конструктори для створення своїх унікальних творінь, що сприяє розвитку їх творчого мислення та уяви.
- конструктори різних форм і кольорів стимулюють дітей експериментувати та припуститися помилки, щоб знайти оптимальні рішення.

Розвиток логічного мислення та координації рухів:

- геометричні фігури та пазли допомагають вдосконалювати логічне мислення та виробляти навички розрізнення різних форм та розмірів.
- конструювання вимагає від дітей розрахунку та точних рухів, що сприяє розвитку моторики та координації.

Спільна робота та соціальний розвиток:

- групові проєкти, які включають конструктори, підтримують взаємодію та роботу в команді, розвиваючи соціальні навички.
- діти вчаться взаємодопомоги, вмінню обговорювати ідеї та досягати спільних цілей.

Сприяння навчанню на практиці:

- використання матеріалів для конструювання дозволяє дітям аплікувати та перевіряти теоретичні знання на практиці, вирішуючи реальні завдання.
- діти можуть експериментувати, шукати власні рішення та вдосконалювати їх, розвиваючи критичне мислення.

Стимулювання інтересу до навчання:

- використання цікавих та різноманітних конструкторів привертає увагу дітей до навчального процесу та стимулює їхній інтерес до вивчення нового.
- завдяки такому інтерактивному підходу, діти навчаються ефективно та з ентузіазмом [14, с.43].

Ці аспекти використання матеріалів для конструювання допомагають забезпечити не лише розважальний, але і навчальний аспект у процесі проєктної діяльності, що збагачує освітній досвід маленьких дослідників.

В проєктній діяльності для дошкільників використання комунікаційних

засобів та дошок для вивчення є важливим елементом для організації та ефективної реалізації завдань.

Таблиця 2.2

Використання комунікаційних засобів та дошок у проєктній діяльності для дошкільників [15]

№	Елемент	Опис та застосування
1	Дошки для вивчення	<ul style="list-style-type: none"> - Відображення етапів проєкту, завдань та дедлайнів. - Відображення графіка роботи та завдань для ефективного управління часом. - Висвітлення ключових моментів та інформації для кращого розуміння завдань групою.
2	Засоби комунікації та взаємодії	<ul style="list-style-type: none"> - Збір та висвітлення ідей для спільного формування концепції проєкту. - Оголошення важливих подій, дат та анонсів для забезпечення зрозумілості та інформованості. - Публікація інформації про події для полегшення комунікації та обміну думками.
3	Засоби взаємодії	<ul style="list-style-type: none"> - Візуалізація завдань та послідовності дій для зрозуміння дітьми. - Використання діаграм та схем для полегшення обговорення та розуміння ідеї проєкту. - Зона для обговорення та обміну ідеями для створення відкритого середовища для всіх учасників.
4	Індивідуальна та групова взаємодія	<ul style="list-style-type: none"> - Висвітлення успіхів та подяки для підвищення мотивації. - Використання грифелів, кольорових карток та інших ігрових елементів для створення позитивної атмосфери

Організація простору та матеріально-технічне забезпечення є важливими компонентами для успішної реалізації проєктної діяльності в дошкільному віці.

Створення комфортного та стимулювального оточення дозволяє малюкам вільно виражати свою творчість, розвивати критичне мислення та сприймати навколишній світ через активну участь у проєктах. Ефективна організація простору дозволяє створити зони для різних етапів проєктів, забезпечуючи можливість взаємодії та комунікації між дітьми та вихователями. Кожен куточок повинен бути спроектований таким чином, щоб сприяти розвитку різних аспектів особистості дитини: когнітивних, соціальних та творчих [13, с.66].

Матеріально-технічне забезпечення, таке як навчальні іграшки, технічні пристрої, лабораторне обладнання, сприяє розширенню можливостей для досліджень та експериментів. Використання різноманітних матеріалів для конструювання, творчих іграшок та засобів комунікації робить проєктну діяльність більш захопливою та пізнавальною для дітей.

2.3. Методичні підходи та інструменти оцінювання пізнавального інтересу

Методичні підходи та інструменти оцінювання пізнавального інтересу є ключовими елементами в педагогічній практиці, спрямованих на визначення та підтримку розвитку цікавості дітей до пізнання. Оцінка пізнавального інтересу важлива, оскільки вона дозволяє вчителям та батькам визначати ступінь зацікавленості дітей у різних навчальних предметах і забезпечує можливість адаптації методик та підходів для максимально ефективного навчання [13, с. 66].

Завдяки наявності різних технологій дошкільної освіти, змісту і комплексування умов і засобів розвитку дошкільнят забезпечується цілісність освітнього процесу ЗДО. Вихователь згідно з цими вимогами повинен опанувати методами науково обґрунтованого навчального процесу в ЗДО та методами цілеспрямованого управління. Тільки за дотримання цих умов буде гарантовано досягнення поставлених цілей, а в тому числі і формування запланованих прийомів пізнавальної діяльності.

Педагогічні умови є суб'єктивними і об'єктивними вимогами і передумовами, виконання яких призводить педагога до досягнення цілей у своїй роботі при найбільш раціональному використанні сил і засобів. Створення сприятливої морально-психологічної атмосфери у відносинах між педагогом і дитиною, в колективі дітей, а так само педагогічно-розвивального середовища, що оточує дитину в дошкільному закладі, зумовлюють педагогічні умови [10, с. 58].

Розвиток особистості дитини, її розумових, духовних і фізичних здібностей є основним завданням усіх сучасних освітніх програм і технологій дошкільного виховання. Ми вважаємо, що випереджальний розвиток дитини може здійснюватися в умовах вільного вибору, які дозволяють їй перетворюватися з об'єкта в суб'єкт власної діяльності. Звідси випливають завдання управління процесом даного розвитку та освітньої роботи з дітьми. У першому випадку, необхідно викликати у дитини потребу в пошуку, котрі дають йому способи знаходження в готовому вигляді, і таким чином надавати можливість для саморозвитку і самовиховання. У другому створювати комфортні умови дошкільнику для реалізації своїх можливостей у вигляді опанування, в доступній формі наведеним в систему людським досвідом (матеріальною і духовною культурою), який відображає суттєві зв'язки явищ дійсності [38].

До пізнавальних психічних процесів відносяться ті функції, які пов'язані із сприйняттям, обробкою та зберіганням інформації: увага, відчуття, сприйняття, пам'ять, мислення, мовлення та уява. Ці процеси дозволяють дитині вивчати навколишній світ і розуміти саму себе. Вони мають свій початок, перебіг і завершення, проявляючи певні динамічні характеристики, зокрема тривалість та стійкість психічних процесів. Теоретично пізнавальні психічні процеси розглядаються окремо, але насправді вони тісно пов'язані між собою і утворюють єдиний комплекс.

У комплексі психодіагностичних методик для кожного пізнавального процесу використовуються не одна, а декілька методик для оцінки різних

аспектів. Це зумовлено не лише отриманням вірогідних результатів, але й різноманітністю психічних процесів. Кожна методика оцінює певну властивість зі специфічного ракурсу, що в результаті дозволяє отримати повну характеристику розвитку кожного психічного процесу. Спрямоване вивчення всіх пізнавальних психічних процесів формує комплексну і різносторонню оцінку пізнавальної сфери дошкільника, що надає можливість враховувати цей аспект у розвивальних і корекційних заходах в дошкільному закладі.

Володіння психологічними основами організації пізнавальної діяльності дошкільника дозволяє педагогу професійно організовувати процес його навчання. У дошкільній педагогіці формування орієнтовних дій (сприйняття) розглядається в сенсорному вихованні, розвиток вищих форм психічного розвитку – в розумовому (мислення, уява, пам'ять і т.п.). Це говорить про те, що предметом сенсорного виховання є сприйняття, а предметом розумового – вищі психічні форми психіки [36, с. 101].

Інструменти оцінювання пізнавального інтересу дошкільників важливі для визначення рівня зацікавленості дітей у різних областях та встановлення ефективності педагогічних методів. Враховуючи особливості вікових груп та індивідуальність кожної дитини, використання різноманітних інструментів стає ключовим для забезпечення якісного процесу оцінювання. Нижче подано деякі інструменти оцінювання пізнавального інтересу дошкільників:

1. Анкетування – складання анкет із запитаннями, спрямованими на виявлення пізнавальних інтересів дітей. Анкетування дозволяє отримати письмові відповіді від дітей, що може бути важливим для більш детального аналізу їхніх інтересів.

2. Спостереження. Вчителі або спеціалізовані фахівці спостерігають за реакціями дітей під час різних видів діяльності. Спостереження надає можливість отримати конкретні враження і взнати, що саме привертає увагу дитини.

3. Портфель розвитку – збір та систематизація робіт, малюнків, конструкторів, що відображають пізнавальні інтереси дитини. Портфель може

стати індикатором зацікавленості у різних темах і показником розвитку дитячих інтересів.

4. Співбесіди та інтерв'ю – вивчення пізнавальних інтересів через розмову та питання. Співбесіди дають можливість докладніше розібратися у поглядах і зацікавленості дитини.

5. Фіксація зацікавленості – систематичний запис реакцій та зацікавленості дітей під час проведення різних видів занять. Реєстрація може допомагати визначити динаміку змін у пізнавальних інтересах протягом певного періоду [33, с. 104].

Мовлення виступає як психічна діяльність, що виявляється у спілкуванні людей між собою за допомогою мови. Мова та мовлення взаємопов'язані й являють собою єдине ціле. Завдяки мовленню індивідуальна свідомість збагачується досвідом інших людей, причому значною мірою, ніж це може дозволити собі спостереження та інші процеси немовного, безпосереднього пізнання, яке здійснюється через органи чуття: сприйняття, увагу, уяву, пам'ять і мислення

Методика «Назви знайомі слова»

(для визначення рівня словникового запасу)

Підготовлені узагальнювальні поняття: овочі, фрукти, тварини, рослини, професії, геометричні фігури, кольори, дії, ознаки, частини тіла. Інструкція дитині: «Назви овочі...». «Назви фрукти...». «Назви тварини...». «Назви рослини...». «Назви професії...». «Назви геометричні фігури...». «Назви кольори...». «Назви дії...». «Назви ознаки...». «Назви частини тіла...». До кожного узагальнювального поняття дитина повинна назвати 5 слів.

Оцінювання результатів Оцінки виставляються в балах (1 бал за кожне правильно назване слово). Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат – 50 балів.

Висновки про рівень словникового запасу

50 балів – дуже високий

40–49 балів – високий

20–39 балів – середній

10–19 балів – низький

0–9 балів – дуже низький

Методика «Опиши улюблену іграшку» (для визначення рівня розвитку зв'язного мовлення)

Дитина приносить з дому улюблену іграшку. Інструкція дитині: «Назви і опиши свою іграшку (м'яка, тверда, з якого матеріалу виготовлена, якого кольору, з яких частин складається, в які ігри ти з нею граєшся, за що ти любиш іграшку, чим вона відрізняється від інших)».

Оцінювання результатів 10 балів – дитина правильно називає іграшку, послідовно, логічно і чітко описує її відповідно до інструкції менше ніж за 60 сек.

8–9 балів – дитина правильно називає іграшку, самостійно описує її відповідно до інструкції за 60 сек.

4–7 балів – дитина правильно називає іграшку, описує її відповідно до інструкції за 60–70 сек.

2–3 бали – дитина правильно називає іграшку, описує її відповідно до інструкції з допомогою за 70–80 сек.

0–1 бал – дитина правильно називає іграшку, описує її відповідно до інструкції з допомогою більш ніж за 80 сек.

Висновки про рівень розвитку зв'язного мовлення:

10 балів – дуже високий

8–9 балів – високий

4–7 балів – середній

2–3 бали – низький

0–1 бал – дуже низький

У системі психологічних феноменів увага займає особливе місце. Увага – це форма організації пізнавальної діяльності. Вона входить до всіх психічних процесів, виступає як їх необхідна складова, і відокремити її від них, виділити і вивчити у «чистому» вигляді неможливо. Вона виявляється у спрямованості та

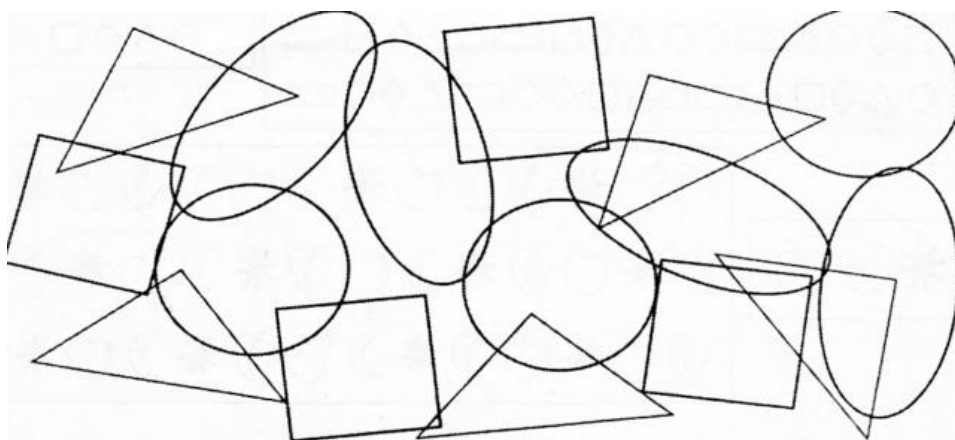
зосередженості свідомості на певному об'єкті, внаслідок чого цей об'єкт відображається в мозку дитини ясніше, повніше і ґрунтовніше.

У системі психологічних явищ велике значення приділяється увазі. Увага являє собою форму організації пізнавальної діяльності, що переплітається з усіма психічними процесами і виступає необхідною складовою.

Відокремити її від інших процесів, виділити та вивчити в її «чистому» вигляді є завданням неможливим. Увага проявляється у спрямованості та зосередженості свідомості на конкретному об'єкті, що призводить до більш чіткого, повного та глибокого відображення цього об'єкта в мозку дитини [40, с. 56].

Методика «Знайди і полічи фігури» (для визначення рівня концентрації та обсягу уваги)

На картинці хаотично розміщені геометричні фігури (рис. 2.2). Інструкція дитині: «Уважно подивися на картинку і скажи, скільки та які геометричні фігури ти бачиш на ній».

Рисунок 2.2 Методика «Знайди і полічи фігури»

Оцінювання результатів

10 балів – дитина справилася із завданням менше ніж за 60 сек.

8–9 балів – дитина справилася із завданням за 60 сек.

4–7 балів – дитина справилася із завданням за 60–70 сек.

2–3 бали – дитина справилася із завданням з допомогою за 70– 80 сек.

0–1 бал – дитина справилася із завданням з допомогою більше ніж за 80

сек.

Висновки про рівень концентрації та обсягу уваги

10 балів – дуже високий

8–9 балів – високий

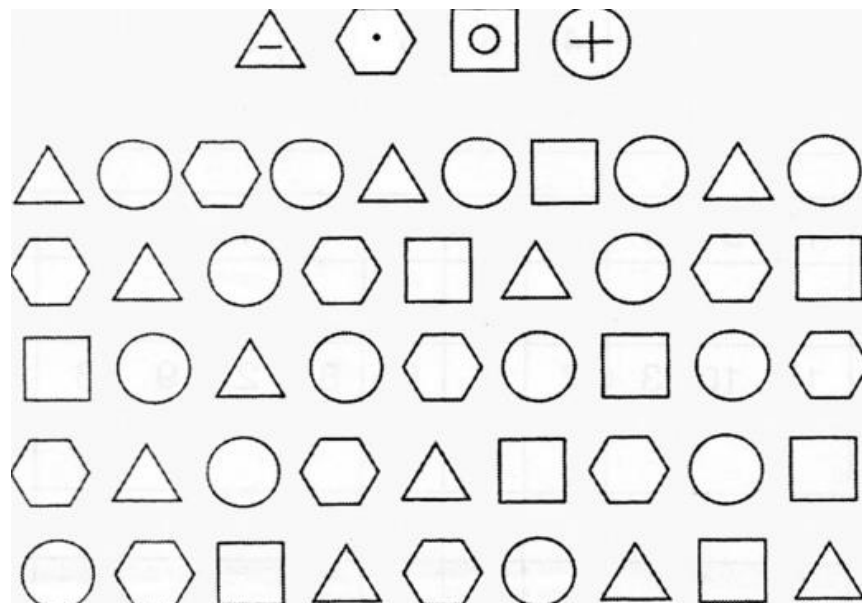
4–7 балів – середній

2–3 бали – низький

0–1 бал – дуже низький

Методика «Простав значки у фігурках» (для визначення рівня переключення та розподілу уваги)

На картинці зображено п'ять рядків геометричних фігур і зразок їх заповнення (рис. 2.3).

Рисунок 2.3 Методика «Простав значки у фігурках»

Інструкція дитині: «Уважно подивися на цю картинку. На ній зображені геометричні фігурки. Тобі потрібно у кожному трикутнику, багатокутнику, квадратику і кружечку проставити той значок, який ти бачиш на зразку».

Оцінювання результатів

10 балів – дитина справилася із завданням менше ніж за 60 сек.

8–9 балів – дитина справилася із завданням за 60 сек.

4–7 балів – дитина справилася із завданням за 60–70 сек.

2–3 бали – дитина справилася із завданням з допомогою за 70– 80 сек.

0–1 бал – дитина справилася із завданням з допомогою більш ніж за 80 сек.

Висновки про рівень розвитку переключення та розподілу уваги

10 балів – дуже високий

8–9 балів – високий

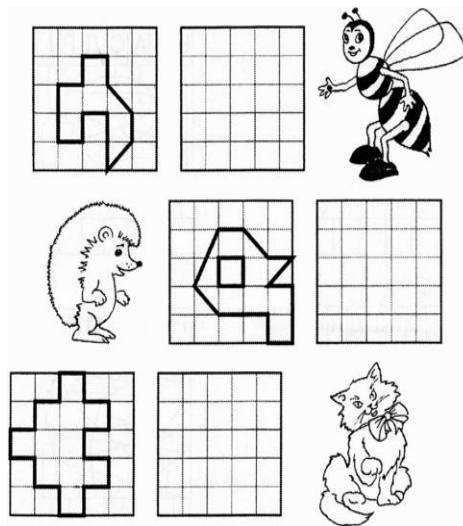
4–7 балів – середній

2–3 бали – низький

0–1 бал – дуже низький

Методика «Намалюй такі самі фігури» (для визначення стійкості уваги)

На картинці намальовані схематичні зображення бджоли, їжачка і котика, праворуч – заготовки для малюнків дитини (рис. 2.4), підготовлений фломастер.

Рисунок 2.4. Методика «Намалюй такі самі фігури»

Інструкція дитині: «Уважно роздивись зображення на картинці. Тобі потрібно на заготовках праворуч намалювати такі ж самі зображення». час виконання 5 хв.

Оцінювання результатів

10 балів – дитина самостійно справилася із завданням.

8–9 балів – дитина самостійно справилася із завданням, допустивши одну помилку.

4–7 балів – дитина справилася із завданням, допустивши 2–3 помилки.

2–3 бали – дитина справилася із завданням, допустивши 4–5 помилок.

0–1 бал – дитина справилася із завданням, допустивши безліч помилок.

Висновки про рівень стійкості уваги 10 балів – дуже високий

8–9 балів – високий

4–7 балів – середній

2–3 бали – низький

0–1 бал – дуже низький.

Відчуття являють собою найпростішу форму відображення реальності, виникаючи внаслідок безпосереднього впливу предметів і явищ об'єктивної дійсності на органи чуття. Надавши дитині правильні інформації про об'єктивну реальність, вони сприяють її орієнтації та успішній адаптації до навколишнього світу. Порухення відчуттів може негативно впливати на всі аспекти розумового розвитку дитини, оскільки вищі, складніші форми психічної діяльності, такі як сприйняття, пам'ять, мислення та уява, виникають і розвиваються на основі відчуттів [38].

Методика «Упізнай на смак» (для визначення рівня розвитку смакових відчуттів)

Підготовлені фрукти: яблуко, груша, абрикос, апельсин, мандарин, лимон.

Інструкція дитині: «Подивись, у кошичку лежать фрукти, які потрібні людині для зміцнення здоров'я. Ти із заплющеними очима повинен впізнати на смак запропоновані фрукти і пояснити, чим один смак відрізняється від іншого». Оцінювання результатів Оцінки виставляються в балах (1 бал за правильну назву; 1 бал за правильне пояснення).

Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат – 10 балів.

Висновки про рівень розвитку смакових відчуттів:

10 балів – дуже високий

8–9 балів – високий

3–7 балів – середній

2–3 бали – низький

0–1 бал – дуже низький

Методика «Понюхай і назви» (для визначення рівня розвитку нюхових відчуттів)

Підготовлене листя петрушки, кропу, цибулі, часнику, селери. Інструкція дитині: «Подивись, на тарілочці лежить листя та овочі. Вони дуже запашні і корисні – використовуються для приготування різних страв. А зараз тобі із заплющеними очима потрібно понюхати і впізнати за запахом це листя та овочі, назвати їх і пояснити, чим один запах відрізняється від іншого».

Оцінювання результатів

Оцінки виставляються в балах (1 бал за правильну назву; 1 бал за правильне пояснення). Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат – 10 балів.

Висновки про рівень розвитку нюхових відчуттів

10 балів – дуже високий

8–9 балів – високий

4–7 балів – середній

2–3 бали – низький

0–1 бал – дуже низький

Дослідження узагальнень для дошкільника

1. Назви, які тобі відомі:

Тварини -

Дерева -

Міста -

Види транспорту -

Посуд -

Аналіз результатів.

Висока готовність – назвати не менше 5-ти видів у кожному родовому понятті.

Достатня готовність – по 3 види у кожному родовому понятті.

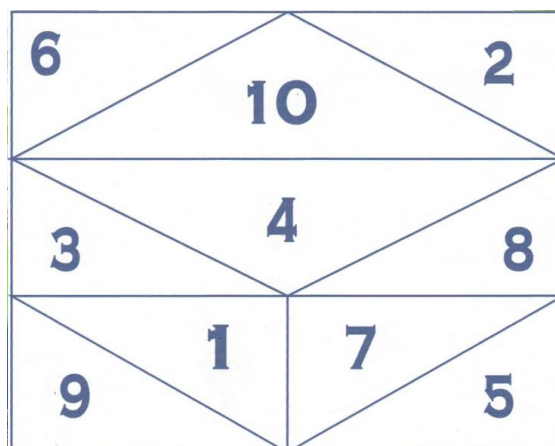
Низька готовність – половина родових понять не знаходять.

2. Назвати одним словом:

- суп, каша, котлета, кисіль;
- троянда, гвоздика, ромашка, тюльпан;
- штани, сорочка, пальто, куртка;
- лев, вовк, тигр, лисиця
- Дніпро, Дон, Буг, Волга.

Аналіз результатів.

- Добре підготовлена до школи дитина дає вірно – 4-5 назви.
- Достатньо – 3-4 назви.
- Непідготовлений -1-3 назви

Рисунок 2.5. Дослідження узагальнень для дошкільника

Розподіл і переключення уваги дитини дошкільного віку

Перед тобою картинка із числами від 1 до 10. Постарайся порахувати їх показуючи олівцем кожне число на таблиці.

Намагайся зробити це швидко і правильно.

Аналіз результатів

7 секунд – відмінно;

9 секунд – дуже добре;

11 секунд – добре;

14 секунд – задовільно;

15 секунд і більше – погано.

Дитина готова до школи, повинна виконати завдання не більше як за 15 секунд.

Діагностика сприймання: «Дізнайся, хто це»

Психодіагностичне обстеження за допомогою цієї методики проводиться таким чином. Дитині показують малюнок, на якому листком паперу прикриті усі фрагменти, за винятком фрагмента «а». Дитині пропонується по цьому фрагменту сказати, якому загальному малюнку належить зображена деталь. На розв'язання цієї задачі відводиться 10 сек. Якщо за цей час дитина не зуміла правильно відповісти на поставлене питання, то на такий же час – 10 сек. – їй показують наступний, трохи повніший малюнок «б», і так далі до тих пір, поки дитина, нарешті, не здогадається, що зображено на цьому малюнку.

Враховується час, в цілому витрачений дитиною на розв'язання задачі, і кількість фрагментів малюнка, які їй довелося проглянути перш ніж прийняти остаточне рішення.

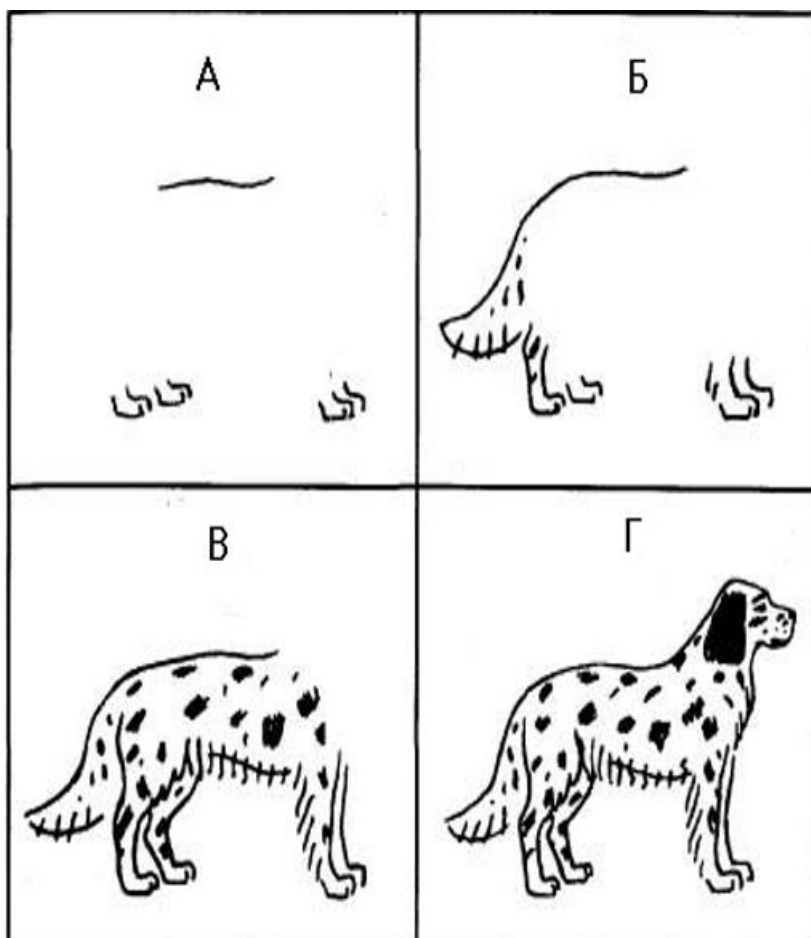

Рисунок 2.6 Діагностика сприймання: «Дізнайся, хто це»

Оцінка результатів:

10 балів – дитина по фрагменту зображення «а» за час менший, ніж 10 сек., зуміла правильно визначити, що на цілому малюнку зображений собака.

7-9 балів – дитина встановила, що на цьому малюнку зображений собака, тільки по фрагменту зображення «б», витративши на це в цілому від 11 до 20 сек.

4-6 балів – дитина визначила, що це собака, тільки по фрагменту «в», витративши на розв'язання задачі від 21 до 30 сек.

2-3 бали – дитина здогадалася, що це собака, лише по фрагменту «г», витративши від 30 до 40 сек.

0-1 бал – дитина за час, більший, ніж 50 сек., взагалі не змогла здогадатися, що це за тварину, проглянувши усі три фрагменти: «а», «б» і «в».

Висновки про рівень розвитку сприймання:

10 балів – дуже високий.

8-9 балів – високий.

4-7 балів – середній.

2-3 балу – низький.

0-1 бал – дуже низький.

Отже, методичні підходи та інструменти оцінювання пізнавального інтересу є важливим елементом в системі освіти, оскільки вони дозволяють вчителям та педагогам ефективно вимірювати рівень зацікавленості учнів навчанням. Ретельно розроблені методики та інструменти сприяють якісному аналізу пізнавального процесу, а також створюють можливість адаптації навчального процесу до індивідуальних потреб кожного учня.

Застосування різноманітних технік оцінювання пізнавального інтересу дозволяє виявити його динаміку, зрозуміти причини змін та вчасно реагувати на негативні тенденції. Важливо враховувати індивідуальні особливості учнів, їхні інтереси та мотивацію, щоб створити оптимальне навчальне середовище.

Системне впровадження зазначених методичних підходів допомагає підвищити якість освіти, сприяє підвищенню активності учнів у навчальному

процесі та сприяє розвитку їхнього пізнавального інтересу. Отже, впровадження цих інструментів є важливим етапом в удосконаленні методології навчання та підвищенні мотивації учнів до здобуття нових знань.

Основні принципи проєктної діяльності в дошкільному віці зорієнтовані на створення відкритого, цікавого та інтерактивного навчального середовища для малюків. Використання цих принципів сприяє розвитку творчості, самостійності та співпраці, що є ключовими складовими успішного навчання в ранньому віці. Проєктна діяльність допомагає дітям освоювати знання не лише з теоретичної думки, а й через практичні експерименти, сприяючи їхньому всебічному розвитку та формуванню навичок для подальшого навчання.

Ефективна організація простору та належне матеріально-технічне забезпечення є ключовими компонентами успішної проєктної діяльності. Врахування особливостей простору та забезпечення необхідними ресурсами стимулює творчість, активність та сприяє взаємодії учасників процесу. Організація зон для роботи, наявність необхідних матеріалів та технічних засобів сприяє ефективному впровадженню проєктної методики, забезпечуючи якісні можливості для навчання та розвитку учасників.

Методичні підходи та інструменти оцінювання пізнавального інтересу грають важливу роль у визначенні та підтримці мотивації учнів. Застосування цих методик дозволяє систематично вимірювати рівень інтересу, виявляти індивідуальні особливості учнів та адаптувати навчальний процес до їхніх потреб. Послідовне використання таких підходів не лише сприяє створенню стимулювального навчального середовища, але й дозволяє вчителям вчасно реагувати на зміни у пізнавальній активності учнів, сприяючи їхньому глибокому засвоєнню знань та постійному розвитку.

ВИСНОВКИ

З проведеного дослідження можна дійти наступних висновків.

Вивчення основних закономірностей розвитку пізнавальної активності особистості та її структури підкреслює важливі аспекти процесу навчання і самовдосконалення. Висновуючи з проведеного дослідження, можна зазначити, що пізнавальна активність еволюціонує від простих форм у дитинстві до більш складних виявів у дорослому віці. Структура пізнавальної активності включає різноманітні елементи, такі як мотивація, увага, сприйняття та мислення, які взаємодіють для досягнення мети. Зрозуміння цих закономірностей дозволяє більш ефективно планувати та організовувати навчальні процеси, створюючи умови для розвитку інтелектуальних та когнітивних здібностей особистості.

Діти дошкільного віку перебувають в періоді інтенсивного фізіологічного та психологічного розвитку. З погляду фізіології, цей період відзначається швидким зростанням тіла, формуванням м'язово-скелетної системи та розвитком органів чуття. Значна енергія, витрачена на цей фізіологічний розвиток, робить дітей активними, рухливими та схильними до ігор і фізичних активностей. Психологічно діти цього віку знаходяться в стадії формування основних аспектів особистості. Вони активно вивчають світ навколо, розвиваючи уяву та творчість. Емоційна сфера також вкрай важлива, і діти дошкільного віку виявляють яскраві емоції та виражають їх через спілкування та гру.

Проектна діяльність – це метод навчання та організації діяльності, який передбачає системний та практичний підхід до вивчення конкретної теми чи проблеми. У контексті освіти проектна діяльність спрямована на розвиток творчості, критичного мислення, комунікативних та організаційних навичок дітей. Використання засобів проектної діяльності в роботі з дітьми дошкільного віку виявляється як ефективний та вдосконалений підхід до їхнього навчання та розвитку. Результати досліджень та практичний досвід підтверджують, що проектні методи сприяють активному залученню дітей до навчального процесу, стимулюючи їхню творчість, уяву та самостійність.

Основні принципи проєктної діяльності в дошкільному віці надають можливість педагогам створювати сприятливе середовище для повноцінного розвитку малюків. Результати досліджень та практичний досвід підтверджують, що використання проєктів в дошкільній освіті допомагає стимулювати творчість, активність та інтерес до вивчення. Принцип врахування індивідуальних особливостей дітей дозволяє адаптувати проєктну діяльність до потреб та інтересів кожного малюка, розвиваючи його унікальні здібності. Принцип системності забезпечує комплексний підхід до навчання, включаючи різні аспекти розвитку – фізичний, когнітивний, емоційний та соціальний.

Організація простору та матеріально-технічне забезпечення є важливими складовими успішної реалізації проєктної діяльності. Висновки з проведених досліджень та практичний досвід підтверджують, що адекватно організоване просторове середовище сприяє активному вивченню, творчому мисленню та взаємодії між учасниками процесу. Наявність необхідних матеріалів та технічних засобів дозволяє створити стимулювальне навчальне середовище, що сприяє практичному застосуванню знань, розвиває у дітей навички самостійності та роботи в команді.

Методичні підходи та інструменти оцінювання пізнавального інтересу грають важливу роль у сучасній системі освіти. Здійснене дослідження свідчить про те, що використання таких методів дозволяє не лише вимірювати рівень інтересу, але й виявляти фактори, що впливають на нього. При використанні відповідних інструментів можливо проводити якісну оцінку динаміки пізнавальної активності учнів, розуміти їхні індивідуальні особливості та вчасно реагувати на зміни. Врахування психологічних та когнітивних аспектів дозволяє зробити оцінку більш об'єктивною та комплексною.

Узагальнюючи, впровадження методичних підходів та інструментів оцінювання пізнавального інтересу є важливою складовою сучасної педагогічної практики, сприяючи не лише контролю за процесом навчання, але й активному стимулюванню розвитку цікавості до знань та відкриттю нових можливостей для учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрасян А. Музично-дидактичні ігри як засіб активізації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку : автореф. дис. канд. пед. наук. Одеса, 2004. 21 с.
2. Авраменко О. І. Активізація розумової діяльності дітей дошкільного віку в процесі навчання. Київ : РУМК, 2015. 154 с.
3. Андрієвський Б. М. Проблеми готовності шестирічних дітей до навчання в школі. Педагогічний альманах: збірник наукових праць. Херсон: РПО, 2010. Випуск 5. С. 6–9.
4. Бай Є. А. Питання як один із індикаторів пізнавальної активності дітей дошкільного віку. *Вісник. Сер. 3. Філологія. Педагогіка. Психологія*. 2012. № 2. С. 139-146.
5. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні : наук.метод. посіб. Київ : Дошкільне виховання, 2012. С. 6 -19.
6. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 271 с.
7. Богущ А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі. Київ : Вища школа. 1994. 397 с.
8. Біла І. М. Експериментування – джерело творчості дошкільників. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. праць Інту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ : Дніпро, 2008. Т. 10. Ч. 4. С. 39-47.
9. Біла І. М. Розвиток пізнавальної діяльності дошкільників. Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський В. С., 2009. 120 с.
10. Біла І. М. Розвиток спостережливості дошкільника як передумова розвитку його творчої діяльності. *Актуальні проблеми психології . Проблеми психології творчості та обдарованості* : зб. наук. праць / за ред. В. О. Моляко. Житомир : Видво ЖДУ ім. І. Франка, 2007. С. 58-64.
11. Бабюк Т. Й. Організація дослідницько-експериментальної діяльності

дітей у природі. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2012. 64 с.

12. Балла Л. В., Овчіннікова А. Ю. Використання казки у формуванні моральних і духовних почуттів у дітей дошкільного віку. *Концептуальні шляхи реформування та розвитку педагогічних наук* : матеріали II науковопрактичної конференції (м. Дніпро, 22-23 травня 2020 р.). Херсон : Видавництво «Молодий вчений», 2020. С. 95-98.

13. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / За заг. ред. О. В. Низьковської. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с.

14. Булах Т. Формування системи уявлень про об'єкти довкілля у дітей раннього віку. *Збірник тез наукових доповідей студентів*. Том 1. Педагогічні науки. Бердянськ, 2019 С.42-44.

15. Богдан Т. М., Литвиненко О. М. Компетентнісний підхід у формуванні елементів логічного мислення дошкільників. *Молодий вчений*. 2018. № 2.1. С. 4-7.

16. Гордійчук М. Теоретичні засади розвитку логічного мислення старших дошкільників. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2017. Вип. 23 (2). С. 160-167.

17. Голюк О. Методичні аспекти розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку / *Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects* : monograph. Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. P. 223-229.

18. Голюк О. А. Характеристика типів розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку. *Наука та інновації у сучасному світі: освіта, виховання, фізичне виховання та спорт*. У 2 книгах. Кн. 1 : монографія. Одеса : Купрієнко С. В., 2017. С. 67-91.

19. Гомоляко Д. О. Умови оптимізації пізнавальної активності дітей 6 (7) років засобами пошуково-дослідницької діяльності. Ніжин: [б. в.], 2019. 103 с.

20. Довгаль О. Г. Розвиток пізнавальної активності дітей молодшого шкільного віку в різних видах діяльності. Київ : Інститут проблем виховання АПН України, 2019. С. 58-64.

21. Дуднік Ю. С., Дудник Ю. С., Левчук Н. В. Формування пізнавальних

інтересів молодших школярів. *Проблеми педагогіки і психології*. 2018. № 4. С. 27-35.

22. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проєкту В. О. Огневюк; авт. колектив: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко та ін.; наук. ред. Г. В. Беленька, О. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.

23. Дорошенко Т. М., Мацько В. В. Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень : навч. посіб. / упоряд. : Т. М. Дорошенко, В. В. Мацько. Кременчук : ПП «Бітарт», 2019. 96 с.

24. Дронова О. О. Розвиток творчості дошкільників у декоративному малюванні : метод. посіб. Київ : РМК, 2012. 68 с.

25. Дряпіка В. І., Савченко Н. С. Розкриваючи естетичні цінності українського народного мистецтва : книга для вчителя. Кіровоград : ТОВ «Імекс ЛТД», 2019. 151 с.

26. Зайцева Л. І. Роль експериментально-дослідної діяльності в засвоєнні наукових знань про об'єкти довкілля дітьми дошкільного віку. *Україно-польські педагогічні студії: актуальні проблеми педагогічної теорії та практики* : зб. наук. статей. Бердянськ : БДПУ, 2015. С. 6-12.

27. Імбер В. І. Розвиток логічного мислення дітей дошкільного віку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Педагогіка і психологія. 2012. № 38. С. 54-58.

28. Євтушина Л. І. Земля, де народились і ростемо. Українознавство як основа національного виховання дошкільників. Хакрків : Вид. група «Основа», 2017. 79 с

29. Закон України «Про дошкільну освіту» від 04.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/262814>

30. Коновальчук І. І., Наумович А. Л. Педагогічний потенціал ігрової діяльності в розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку. *Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти* : збірник наукових праць. Хмельницький :

ХГПА, 2021. 291 с.

31. Методичні рекомендації до освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. ред. Г. В. Беленька, О. А. Половіна, І. В. Кондратець ; авт. кол. : Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна та ін. Київ : ТОВ «АКМЕ ГРУП», 2021. 568 с.

32. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

33. Скоморовська І. Розвиток творчості дошкільників у різних видах образотворчої діяльності. *Гірська школа українських карпат*. 2019. № 21. С. 103-107.

34. Садова Т. А. Формування пізнавальної активності дошкільників як психолого-педагогічна проблема. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 49-52.

35. Терлецька Л. Г. Психологія дитинства : навч. посіб. Київ : Главник, 2016. 144 с.

36. Ткач В. А. Казка в житті дитини дошкільного віку. *Сучасне дошкілля у контексті інтеграції до європейського освітнього простору* : збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Черкаси, 2-3 жовтня 2018 р.) / Упорядники І. О. Ніколаєску, Ю. О. Соловей, О. О. Панченко. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2018. С. 101-104.

37. Терещенко О. П. Пізнавальна діяльність як чинник виховання творчої особистості. *Розвиток особистості старшого дошкільника в творчій діяльності*. Київ, 2016. С. 7–22.

38. Товкач І. Пізнавальний інтерес старшого дошкільника як один із вагомих мотиваційних тенденцій навчальної діяльності. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vird/2010_9/21.pdf

39. Я у Світі : програма розвитку дитини від народження до шести років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с.

40. Loreman T. A content-infused approach to pre-service teacher preparation for inclusive education. In C. Forlin (Ed.), *Teacher education for inclusion: Changing paradigms and innovative approaches*. Abingdon, UK : Routledge, 2010. P. 56-64.

41. Lorna M. Assessment as learning using classroom. Assessment to maximize student learning (Second Edition). 2012. 160 p.

**Декларація академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Григорьєва Тетяна Іванівна, студентка 2 курсу, заочної форми здобуття освіти, факультету соціальної педагогіки та психології, спеціальності «Дошкільна освіта», освітньої програми «Дошкільна освіта», освітній рівень магістр, адреса електронної пошти grigorevatatana742@gmail.com, підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку засобами проєктної діяльності»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

_____

Григорьєва Т.І.

_____

Шульга Л. М.